

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200088

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No.

K 83

K 96 V

Accession No.

K 95

Author

శ్రీమంతులం గారు

Title

విద్యుత్ శాస్త్ర శాస్త్రము

This book should be returned on or before the date
last marked below.

ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ಕಥೆಗಳು

ಕಂದಾಡೆ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಂಗಾರ್ಯ, ಬಿ.ಎ.,
ದೇಶೀಯ ವಿದ್ಯಾಕಾಲಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಸತ್ಯಪೋಧನ ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಂಡಾರ
ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟನ ಮಂದಿರ

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ

[ಬೆರೆ ೦-೮-೦]

ಮು ನ್ನುಡಿ

ಒಡೆಯರ ವಂಶದ ಚರಿತೆಯನ್ನೋದುವವರಿಗೆ ಕಾಲಚಿತ್ರವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾದೀತೆಂದು ಈ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಕಥೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ೧೭೬೦ ರ ತರುವಾಯದ ಕಥೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಪುಸ್ತಕದ ಗಾತ್ರವು ಹೆಚ್ಚೇತಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಲ್ಲ.

ಪ್ರೌಢ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಇದನ್ನು ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ವಿಶೇಷ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನೂ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಇರಾಧುವನರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಕಥೆಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಾಧಾರಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯಂದದಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದವುಗಳಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ; ಅನೇಕೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನಾಸ್ಪದವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಚರ್ಚೆಯು ಇಲ್ಲ ಅಸಂಗತ. ಕೂಡಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಥೆಗಳು ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೈಸೂರು ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೋದುವ ಬಾಲಕಬಾಲಿಕೆಯರಿಗೆ ಈ ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪಠನವು ಆಸಕ್ತಿಜನಕವೂ ಸುಲಭವೂ ಆಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಕಂ. ಕೃ.

ತಿದ್ದು ಪಡೆ

ಪುಟ ೪೬

ಭಾಗ ೪, ಪುಟ ಸಂ. V. ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ
ಪುಟ ೨೪೪೫ ಮತ್ತು ೨೪೬೫ ಭಾಗ ೫—ಎಂಬದಾಗಿ
ಓದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ೧ ಮಾರನಾಯಕನ ವಧೆ

ಈಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ೬೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಯಾದವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವಿಜಯ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರೆಂಬ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ರಾಜ್ಯಾಭಿಶಾಸನೆಯಿಂದ ದೇಶಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನೈಋತ್ಯದಿಂದ ಈಗ ಪುಸಿದ್ದವಾಗಿರುವ ರಾಜಧಾನಿಯ ಬಳಿ ಹದನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಕೋಟೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಅವರು ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರು ಇರುತ್ತಿರಲು ಎರಡೈವ ಕುಲದ ಕೆಲವು ಹೆಂಗಸರು ನೀರಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದರು. ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಳೆನಿಸಿದ್ದ ಕನ್ನಿಕೆಯೊಬ್ಬಳು ನೀಚಕುಲದವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭವೊದಗುತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಂತು. ಸೋದರರು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಏನೆಂದು ವಿವರವನ್ನು ಕೇಳಿದರು ; ಆ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ತಾವು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟರು. ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಈ ವಿವರವು ತಿಳಿಯಬಂದಿತು.

೨- ಪುರೋಹಿತರು ಬಡೆಯನಿಗೆ ಚಿತ್ರಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ತಪ್ಪಿತ್ತು ; ಆತನಿಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರುಗತಕ್ಕವರು ಮಾಳಮಗಾರನಾಗಿದ್ದ ಮಾರನಾಯಕನೆಂಬ ಧೂರ್ತನು "ಆ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ನನಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಹದನಾರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿ ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಲಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಬೇರೆ ಗತಿಜುಲ್ಲದೆ ಹದನಾರಿ ನವರು ಆ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರಲು ವಿಜಯ

ಕೃಷ್ಣರ ಉತ್ಸುಕತೆಯ ಮಾತು ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಅರಮನೆಯವರು ಅವನಾನವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆಯಿಂದ ಆ ರಾಜಕುವರರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ಸೋದರರಿಬ್ಬರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತು ಕೋಟೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಇದ್ದ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಕಡೆಗೆ ಹೊರಗಡೆ ವಿನನ್ನೂ ತೋರ್ಪಡಿಸದೆ ವಿವಾಹದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ನಡೆಸುವ ಹಾಗೆ ನಟಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು.

ವಿವಾಹದ ದಿನವು ಸಮಾಪವಾಯಿತು. ಮಾರನಾಯಕನು ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದಲೂ ಗರ್ವದಿಂದಲೂ ಒಂದು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಮದುವೆಯ ಔತಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಮಾರನಾಯಕನೂ ಆತನ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಒಂದು ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರು. ಆತನ ಅನುಜರರಿಗೆ ಬೇರೊಂದು ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಣೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹದನಾರಿನ ಶೂರರನ್ನಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಟುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಯ ಕೃಷ್ಣರಿಬ್ಬರೂ ಒಳ್ಳೆ ಸಮಯ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ, ಮಾರನಾಯಕನ ಮೇಲೂ ಆತನ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೇಲೂ ಹಾರಿಬಿದ್ದು ಇರಿದು ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಮಾರನಾಯಕನ ಇತರ ಅನುಜರರು ತಮ್ಮ ಧಣಿಯು ಹತನಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ದಿಕ್ಕುತೋಚದವರಾಗಿ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದರು.

ಕೂಡಲೆ ವಿಜಯ ಕೃಷ್ಣರಿಬ್ಬರೂ ಹದನಾರಿನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ಹುತಾತ್ತಾಗಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಈ ವಿಸತ್ತನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾರದಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಮಾರನಾಯಕನು ಮೃತನಾದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಿನ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ ರಾಜಕುವರರಿಬ್ಬರೂ ಹದನಾರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜ

ಕುಮಾರಿಯು ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಿಜಯನ ಕೊರಳಿಗೆ ಹೂಮಾಲೆ
ಗುನ್ನು ಕಾಕಿ ನರಿಸಿ ಮದುವೆಮಾಡಳು. ಈ ವಿಜಯಗೇ ಒಡೆ
ಯರ ಸಂಶಯ ಮೂಲಪುರುಷನಾದ ಯದ.ಬಡೆಯರು.

[ವಿಲ್ಕ್ಯಾ ಸಾಹೇಬರ ಗ್ರಂಥದಾಧಾರ; ಈ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ ವಂಶರತ್ನ
ಕರ, ವಂಶಾವಳಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲ್ಕ್ಯಾಸರವರ ಲೇಖನದಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯಾಂಶ
ವಿರಬಹುದೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂಬುದು. ಇದರ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಹೊಸ ಗೆಜಿಬ್ಬಿಯರ್
೨ನೇ ಸಂಪುಟದ ಕಡೆಯ ಭಾಗವು ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದು.]

೨ ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರು

ಬೆಟ್ಟದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದ ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಹೆಮ್ಮೆನುಹಳ್ಳಿಯು ಲಭಿಸಿತು. ಈ ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರು ಬಂಧತ್ತು ಮೈಲು ದೂರ ದಲ್ಲಿದ್ದ ನಂಜನಗೂಡಿನ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ ದೇವರಲ್ಲಿ ಒಹಳ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಇಬ್ಬರು ಸಾಳಯಗಾರರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆ ಸಾಳಯಗಾರರ ಅನುನುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ತಿಮ್ಮರಾಜರ ವೈಭವವನ್ನು ಆ ಸಾಳಯಗಾರರು ಸಹಿಸದೆ ಅಸೂಯೆ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಲ ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರು ಮುನ್ನೂರು ಭಟರನ್ನು ಮೈಗಾವಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಟ್ಟಹಾಸ ದಿಂದ ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ ಸಮಾರಂಧನೆ ಮಾಡಿ ಸಿದರು. ಆಗ ಅಸೂಯೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಆ ಸಾಳಯಗಾರರು ಕಾಲುಕರೆದು ಜಗಳವಾಡಿದರು. ಯುದ್ಧವೇ ಆಯಿತು. ಹೊಡೆ ದಾಟದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಸತ್ತರು. ಆದರೆ ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರು ಜಯಶೀಲರಾದರು. ಕೂಡಲೆ ತಮಗೆ ಶತ್ರುವಾಗಿದ್ದ ಉಮ್ಮತ್ತೂರಿನ ಒಡೆಯರಿಂದ ಕವ್ವಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸುಲಿದುಕೊಂಡ. ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡರು.

೩ ರಾಜಭಕ್ತ ಮೈಸೂರಿನ ಸೆಟ್ಟಿ

ಇಮ್ಮಡಿ ತಿಮ್ಮರಾಜಒಡೆಯರು ದೊರೆತನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಂಧುವಳ್ಳಿ, ಹುಣಸನಾಳುಗಳ ಪಾಳಯಗಾರರು ಅವರ ಆಶ್ರಿತರಾಗಿದ್ದರು.

ಒಂದುಕಾಲ ಸಂಜನಗೂಡಿನ ರಥೋತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರೆಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೆಲವರು ಪಾಳಯಗಾರರು ದೇವರ 'ವೇನೆ ಗೆಂದು ಬಂದಿದ್ದರು. ಪಾಳಯಗಾರರು ಬಹಳ ಆಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದು 'ಬಿರುದೆಂತೆಂಬರಗಂಡ' ನೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಮ್ಮ ಸಮಾನರಿಲ್ಲವೆಂಬ ಜಂಭವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಮೈಸೂರಿನವರು ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆನರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನೂ ರಾಜಭಕ್ತನೂ ಆಗಿದ್ದ ಮೈಸೂರ ಸೆಟ್ಟಿಯು ಪಾಹಸದಿಂದ ಅವರೆದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ "ಬಿರುದೆಂತೆಂಬರಗಂಡನೆಂಬ ಬಿರುದು ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರಿನ ಒಡೆಯರಿಗೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಿಮ್ಮಂತಹವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ; ನೀವು ಆ ಬಿರುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು" ಎಂದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಪಾಳಯಗಾರರಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂತು; ಈ ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗ ಸೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಸಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದರು.

ಈ ಸಮಾಚಾರವು ಒಡೆಯರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತು; "ನಮ್ಮ ಧೀರ ಪ್ರಜೆಯಾದ ಸೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಆ ಪಾಳಯಗಾರರಿಗೆಷ್ಟು ಗರ್ವ! ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪನಾದ ಸೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟೀವೆಯೆ ನಾವು!" ಎಂದು ತಾನೇ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ

ಹೊರಟು ಪಾಳಯಗಾರರ ಸಿಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೂಗಿಸಿ ಹೇಳಿಸಿದರು :
 “ಪಾಳಯಗಾರರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಧೀರರೂ ಸಾಹಸಿಗಳೂ ಇದ್ದರೆ
 ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದು ಸೆಟ್ಟೆಯ
 ನೊಪ್ಪಿಸಿ ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ದೊರೆಗಳ ಮುನ್ನಣೆಯನ್ನು ಬೀಡ
 ಬಹುದು” ಎಂದು. ಮದಿಸಿದ್ದ ಪಾಳಯಗಾರರು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ
 ಬಂದರು. ಒಡೆಯರು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೆಟ್ಟೆ
 ಯನ್ನು ಕರೆತರಿಸಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕಂಡು ಮೃಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಜಯ
 ಶೀಲರಾಗಿ ಓಂತಿರುಗಿದರು. ಈ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ರಾಜರಿಗೆ ‘ಮೊಸೆ
 ಗಾರ’ ನೆಂಬ ಬಿರುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವರಿಂದ ಅವನುನೆ
 ಯಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟೆಗೆ ಗೌರವವೂ ಹೆಚ್ಚಿತು.

೪ ಬೋಳತಲೆ ಒಡೆಯರು

ದೊರೆಗಳಾಗಿದ್ದ, ಚಾಮರಾಜಒಡೆಯರವರು ಬಹಳ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಮನ ದೇವತೆಯಾದ ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಂತೂ ಅವರಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ಪಟ್ಟವನ್ನೇರಿದಮೇಲೆ ಒಡೆಯರು ಒಂದು ಆವನಾಸಾಸ್ಯೆಯ ರಾತ್ರಿ ಅಮ್ಮನವರ ಪೂಜೆಗೆಂದು ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಮುಡುಮುಟ್ಟು ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಗಾಢಾಂಧಕಾರ; ಸಂಜುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ದಾರಿಯನ್ನು ಕಳೆದು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಲು ದೊರೆಗಳು ವೊದಲಿಟ್ಟರು. ಅದೇ ದೇಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮೋಡಗಳು ಕಪಿಡುಕೊಂಡು ಗುಡುಗೂ ಮಿಂಚೂ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತ ಗುಡುಗು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಕಿಬ್ಬಿಯು ಭರಸುಂಕರವಾಗಿತ್ತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಗಗನವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಬರಸಿಡಿಲು ರಾಜರ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟರು; ಆನೇಕರು ಮೂರ್ಛಿತರಾದರು; ಸಿಡಿಲು ಬಿದ್ದದ್ದು, ಹೋದುದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತರಾಗಿದ್ದರು ಎರಡು ತಾಸುಗಳ ಕಾಲ. ತರುವಾಯ ದೊರೆಗಳೆದು ಕುಳಿತು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದರು. ಆಕಾಶವೇನೋ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು; ಕಗ್ಗುತ್ತಲು; ಮಳೆಯಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಗಿಡಮಳ್ಳಿಗಳು ಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸುಯ್ಯುಯ್ ಎಂడు ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಂತಿದ್ದವು. ರಾಜರೆದ್ದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಪ್ರಾಣವೇ ಇಲ್ಲ; ಬಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಕಡೆಗೆ ಬಬ್ಬನು ಮೂರ್ಛಿತಳೆದಿದ್ದು ಕುಳಿತು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಜಪ್ಪಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಪಂ

ಜನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ರಾಜರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅಳುತ್ತ "ಎನಾಯಿತು! ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ! ಎನಾಯಿತು!" ಎಂದು ಗದ್ದದ ಸ್ವರದಿಂದ ಕೇಳಿದನು. ದೊರೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ; ಇವನು ಹೆದರಿದ್ದಾನೆಂದು "ಭಯಪಡಬೇಡವಯ್ಯ; ಇದು ದುರ್ಗಿಯ ಆಟ ಮಾತ್ರ! ಎಲ್ಲವೂ ಶಾಂತವಾಯಿತು. ಇನ್ನೇಕೆ ಅಳುಕು?" ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು "ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲ, ಪ್ರಭು, ಅದರೆ ತಮ್ಮ....ಜುಟ್ಟು, ಜುಟ್ಟು!" ಎಂದನು. ದೊರೆಗಳು ಆಗ ತಲೆಯನ್ನು ಸವರಿಕೊಂಡು ನೋಡಿಕೊಂಡರು—ತಲೆಯ ಕೂದಲೆಲ್ಲಾ ಉದುರಿಹೋಗಿ ಬೋಳಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು.

ಆಗ ರಾಜರು "ಇದಕ್ಕೇ ನಿನಗೆ ದುಃಖ! ಹೋಗಲಿ ಸುಡು. ಅಮ್ಮನವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತು! ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಿಲ್ಲವಲ್ಲ" ಎಂದರು ತರುವಾಯ ಇಬ್ಬರೂ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅನುಚರರೊಡನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

೫ ಸುಗುಣ ಗಂಭೀರ

ದೋಳತಲೆ ಚಾಮರಾಜ ಬಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಡೆಯರ ವಂಶಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರೂ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಡೆಯರೂ ಪಾಳಯಗಾರರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಪೊಗದ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ರಾಮ ರಾಯನೆಂಬಾತನಿದ್ದನು. ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಪಾಳಯಗಾರರನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಆತನು ತೊರೆಮಾಟನಹಳ್ಳಿಯ ರೇಮಟೆ ವಂಕಟಾದ್ರಿ ನಾಯಕನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಆತನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಚಾಮರಾಜ ಬಡೆಯರಿಗೆ ಇದು ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಮರಾಯನ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಪಡೆದ ವಂಕಟಾದ್ರಿ ನಾಯಕನನ್ನು ಇದರಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕೋಟಿ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕದಂರೆ ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆಗ ಚಾಮರಾಜ ಬಡೆಯರು ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಹಣವನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕೋಟಿ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಹಾಗೆ ರಾಮರಾಯನ ಬಳಿಗೆ "ನಮ್ಮ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಗಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಡುಹಂದಿಗಳ ಕಾಟ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಕಾಡುಹಂದಿಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಊರನ್ನು ಕೋಟೆಯಿಂದ ಭದ್ರಪಡಿಸಬೇಕು; ಅದಕ್ಕೆ ಹಣವೂ ಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ನಮ್ಮ ಪೊಗದಿಯ ಹಣವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಕೋಟಿ

ಕಟ್ಟಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಡಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆತನು ಒಪ್ಪಲು ವೊಗದಿಯ ಹಣದಿಂದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾನವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಬಳಿಕ ಒಂದಾನೊಂದುಸಲ ವೆಂಕಟಾದ್ರಿ ನಾಯಕನು ದಾಳ, ದಮಾಣ, ಅಂಡಳ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು ಆತನನ್ನು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಕರೆದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಭಟರು ಜನ್ನಾ! ಕಾವಿ ದಾಳದಮಾಣ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು ವೆಂಕಟಾದ್ರಿನಾಯಕನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ "ಸುಗುಣ ಗಂಭೀರ" ನೆಂಬ ಬರುದನ್ನು ತಾರೆ: ಮಾಡಿದರು.

೬ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು

ಬೋಳತಲೆ ಜಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರಾದ ತರುನಾಯ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಒಡೆಯರು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಇವರು ಶೂರರಾಗಿದ್ದರು ; ಆದರೆ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲದೆ ದುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೃದು ಸ್ವಭಾವದವರೂ ಸಿದ್ಧಾಸನರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಾಳೈಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇನೆಯನ್ನೂ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿದಟ್ಟರು. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಮೊಗದಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದುಹೋಯಿತು. ಆಗ ಅರಮನೆಯ ಹಿರಿಯರು ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರನ್ನು ಪಟ್ಟದಿಂದ ತನ್ನಿರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ದೂರಾಲೋಚನಾ ಪರರಾದ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಸಾಲ ತೀರುವಂತೆಯೂ ಹಣ ಬರುವಂತೆಯೂ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಂದ ಮಾತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪಟ್ಟಕ್ಕೊಪ್ಪಿದರು.

ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರನ್ನು ಕೊಲೆಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಯಾರೂ ಆಲೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟುವ ಸಿಕ್ಕೆಯವು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿವಾರದವರು ಕೂಡಲೆ ವಿನೀತರಾಗಿ ಆ ಸಿಕ್ಕೆಯವನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿ "ದೇಶದ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಈ ಸಿಕ್ಕೆಯವು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ತಾವು ವಿಸ್ತರಾಗಬಾರದು. ತಾವು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಗೌರವವನ್ನುಳಿಸುತ್ತ ಇರಬಹುದು ; ಅಥವಾ ತನುಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರಲು ಇಷ್ಟವಾದರೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಾವೂ ಇರಬಹುದು" ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆಗ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತು.

“ನಾವು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಮಗೇನೂ ಬೇಡ” ಎಂದು ಬಿಟ್ಟು ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿಯ ವಾಳೆಯಗಾರನು ತನಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಸಮಯ ಬಂದಿತೆಂದು ನೆನೆದು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಮೈಸೂರಿನಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಾತ್ತಾಗಿ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು ಮುತ್ತಿದನು. ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ವಂತೆ ತಿರಸ್ಕಾರಭಾವದಿಂದ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಶತಪಥ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೋಟೆಯ ಒಳಗೆ ಗಜವಿಜೆ, ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗಡೆ ಶತ್ರುಗಳ ಹಾವಳಿ. ಆದರೂ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ತಟಸ್ಥರಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ “ಇದೇನು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಒಡೆಯರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ತಟಸ್ಥರಾಗಿರುವುದೇ!” ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದಳು. ತಕ್ಷಣವೇ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಬಂದು ಗಂಡು ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಗಿ ಒಟ್ಟು ಕೂಡಿಸಿ, “ಹಿಂದೆ ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ಸುಗ್ಗಿದರು. ಬಾಗಿಲ ಅಗಣೆಯು ಹಾಕಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ತಮ್ಮ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ಎಟು ಹೊಡೆದರು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುಿತು. ತರುವಾಯ ಒಡೆಯರು ತಮ್ಮ ಭಟರೊಡನೆ ಶತ್ರುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸುಗ್ಗಿದರು, ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಅಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಲು ಬಂದ ಶತ್ರುಗಳು ತಾವೇ ಸೋತು ಪಲಾಯನರಾದರು.

೭ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಆನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು

ಕಾಮಗುಳಿಯ ಪಾಳಯಗಾರರನ್ನು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಓಡಿ
 ಸಿದ್ಧಗೌರಿ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಾಜ ಒಡೆ
 ಯರಿಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಜಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದರು. ರಾಜ ಒಡೆಯರ
 ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ ;
 ಅವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಮೈಸೂರಿನ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಕೆಸರೆ
 ಯಂಬ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಲು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.
 ಆ ಅಧಿರಾಜನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರೇ ಎದುರಿಸಿ ಸೋಲಿಸಿ
 ದರು. ಕೆಸರೆಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡೆದರು. ಕೊಳ್ಳೆ
 ಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಒಂದಾನೆಯು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆ ಆನೆಯನ್ನು
 ತಂದು ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.

ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಆನೆಯನ್ನು ಸಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟ
 ವಾಗಿತ್ತು. ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ವೃಥಾ ವೆಚ್ಚವಾಗುವುದೆಂದು ಯೋಚಿ
 ಸುತ್ತ "ಈ ಆನೆಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಡಾದಿಂದ ಮೂವತ್ತು
 ಸೈನಿಕರ ಸಂಬಳಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ಮೂವತ್ತು
 ಸೈನಿಕರನ್ನು ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸೋಣ. ಆನೆಯನ್ನು ಕರೆದು
 ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ರಾಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡೋಣ"
 ಎಂದರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾದಿದ್ದ ತಪ್ಪನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾ
 ಕಲು ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಸಂಧಾನಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಹಣವನ್ನು ವೃಥಾ
 ವ್ಯಯಕ್ಕೆ ಕೊಡದೆ ಇದ್ದರು. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ರಾಯನು ಆನೆ
 ಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು ರಾಜ ಒಡೆಯರನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ
 ದನು. ತರುವಾಯ ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಇತರರ ತೊಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಿ

ತೆಂದು ಜಾಣತನದಿಂದ ಹೇಳಿ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಪೊಗದಿ
ಯನ್ನು ಸಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಕೊಸವಾಗಿ ಬಂದಿರತು ಹಳ್ಳಿ,
ಗಳನ್ನು ರಾಯಸಿಂದ ಪಡೆದರು.

೮ ಕಾರುಗಹಳ್ಳಿ ವೀರಾಜಯ್ಯ

ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ
ಸ್ವಾಮಿಯ ರಥೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಬೀಡನ್ನು ಹಿಟ್ಟಿ-
ವ್ವರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇವರ ಜ್ಞಾತಿಯೂ ಗರ್ವಿಷ್ಠನೂ ಆಗಿದ್ದ
ಕಾರುಗಹಳ್ಳಿ ವಾಳಯಗಾರ ವೀರಾಜಯ್ಯನಂಬಾತನು ರಾಜರೆದು-
ರಿಗೆ ತನ್ನ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ತೋರಬೇಕೆಂಬ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಗೊಳಗಾಗಿ
ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಒಬ್ಬ ತಾಳಮೇಳಗಲೊಡನೆ ಅಹಂಕಾರ
ದಿಂದ ಬರುತ್ತ ಬದುರಾದನು. ಅವನನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಂಡಕೂಡಲೇ
ಮೈಸೂರಿನ ಸೈನಿಕರು ಕೆಲವರು "ಎಲಾ, ಈ ವೀರಾಜಯ್ಯನು
ನಮ್ಮ ರಾಜರ ಬಳಿ ವಿಸೇತನಾಗಿ ಬಾರದೆ ಕಡುಕೊಪ್ಪಿನಿಂದ ಬರು-
ತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ! ಇವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿಸುವಾ!" ಎಂದು
ಕೊಂಡು ತಾವೇ ಮುಂದೆಬಿದ್ದು ವೀರಾಜಯ್ಯನ ಪರಿವಾರದವರನ್ನು
ಮೊಡದೊಡಿಸಿ, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹಿಡಿದು, ವೀರಾಜಯ್ಯ-
ನನ್ನು ಬಲವಂತದಿಂದ ಸೂಕಿಹಿಟ್ಟು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
ಬಂದು ಹಿಟ್ಟರು.

ವೀರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ತೇಜೋವಧಿಮಾಯಿತು. ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿ
ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ತನಗಾದ ಅಪಮಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರ
ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮ-
ಯವನ್ನು ಹೊಡಚಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟನು. ನೀಚರನ್ನು ಹತ್ತರ ಸೇರಿಸಿ
ಕೊಂಡು ನೀಚವಾದ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇವನು
ಯೋಚಿಸಿದ್ದೇನು? ರಾಜರಿಗೆ ವಿಷ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು! ಆರಮನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ರಾಜರು ತಪ್ಪನೆ ಹೋಗಿಬರು

త్తిద్ద లక్ష్మీరమణ స్వామియ దేవాలయದಲ್ಲಿ ప్రముఖ పడుచుదీ లేసెందు అందుకొందు విరాటయ్యను ఆ గుడియ అహంకనాగిద్ద శ్రీనివాసయ్యసేంబాతనన్ను కరవీసి "ఎవయ్య! దొరగళిగే నీను తీర్థం కొడువగా ఇగో! నావు కొడువ ద్రావకవన్ను సుత్రమాడి కొడజీకు. ఇదక్కాగి ఇగో! జీవావధి ముఖవాగిరువంతే ఈ హణవన్ను సనగే కొడు త్తీనే!" ఎందు యేళిదను. శ్రీనివాసయ్యను ఈ దహ వన్ను కాణదవను ; కత్తియన్ను దొరదొంద నోడిద మాత్రక్కు నకుగువంతవను. ప్రతియా ఏను యేళువుదక్కొ తోడిదే ఈ ఒడ అహంకను ఆ ద్రావకవన్ను తేగేదుకొండు ఒదను. విరాటయ్యన కడయవరిబ్బరు భటరు అవన ఏందేయే ఒందు బబ్బరల్లదొరే ఇన్నొబ్బరు ఆతన ఒడియల్లియే ఇరుత్తు అనన మేలే పరుమిద్దరు.

కడగే రాజరు బరువ వనువ వన్నుకవాయెతు. శ్రీని వాసయ్యసిగే ఆగ పూజీ మాడవచ్చదే కన్నవాయెతు. మంత్ర గళన్ను యేళలిల్ల—మణమణ ఎనుబల్లను. మంగళార తియ వేళగే రాజరు ఒందు అబలిబద్ధరగా సెంతరు. తీర్థం కొడువ కాల ఒతు. గుడియల్లి తీర్థంవన్ను తుంబకొండు లుద్ధరణేయన్ను కృతి కిడిదు శ్రీనివాసయ్యను గర్భగుడియ. తొన్నెలన్ను దాటి యేజ్జీ హాక.త్తానె. కృకాలెల్లపూ నకుగు త్తదే; ముఖనెల్ల బణగి వివణవాగి తుటిగళు అదబ్బత్తలివ, కణ్ణగళల్లి బేవ్నొ అల్ల, భయపూ అల్ల, ఏనోడి ఒడు బగేయ నోటి; రాజర ముఖనన్నే నోడిలారదవణగిదొనె. ఇదన్ను కండు రాజబడేమరు స్తల్ల నగుత్తు "నీను ఎదిసంతే ఇల్ల! దేహాలస్కవే! ఏను విషయ? భయపడదే యేళు. ఏను విషయవాగిద్దతొ నావ, నీన్నన్ను సురక్కును

త్రిదేవే. ధ్యాయదింద హేళు " ఎందరు. ఆగ ఆ ఒడ
హారవను "మహా స్వామి! ఏను హేళు!" ఎందు సుత్త
ముత్త నోడి "తమ్మ జ్ఞాతి ఆ కారుగహళ్ళి విరాజయ్యను
సమగే ఎర్రోధవన్ను జెంతిసి నన్నకృతు విషవన్ను కేటట్టు తీర్చ
దల్ల కేడజీకేందు నన్నన్ను ఒవంత పడిసిద్దానే. ఆ తీర్థ
వన్ను నాను హేగే కేడల్!" ఎందను. ఆగ ఒడయరు
సుత్తముత్తలిద్దవరు హాహాకార మాడదంత అవరమోలే
కణ్ణుబట్టు, "ఒళ్ళేదు, సీను ఇదన్ను విషవేందు తందరు
యో, దేవర తీర్థవేందు తందరువో!" ఎందు కేళి
దరు. "తీర్థవేందు తందగ్గేనే" ఎన్నలు రాజరు "తీర్థ
వన్ను ఇట్ల హాకు" ఎందు ఒందు లుద్దరణేయన్ను ఒడిసి
కొండు కుడిదరు.

ఒడయరిగే ఇదిలంద ఏనూ ఆగదాయిత. మరుచివస
ఒడయరు విరాజయ్యనన్ను శిక్షిసజీకేందు సత్తయమాడి
ఆవనన్ను పడితరిసి, కిస మూగుగళన్ను కుయ్యిసి, "ఇన్ను
సీను దేశవన్ను బట్టు భుష్టనాగ భకారియాగు హోగు"
ఎందు ఒడిసిదరు ఆవన స్వత్తెల్లనన్ను తరిసి దేవరిగే సమ
యస, కారుగహళ్ళి మ కేటటియన్ను కేడవిసి హరళు బక్తిసి
దరు. అనంతర అర్చక శ్రీనివాసయ్యనన్ను కరిసి "విరా
జయ్యను సనగే దుర్జోధి మాడిదాగ నీను సన్న వాడొక్క
హేదరివనాదే. నావేనో సనగే ఆభయవన్ను కేటట్టిద్దేచి
ఆద్దరిండేనీగే శిక్షియేనూ ఇల్ల. ఆదరే ఇన్ను సీను సమ్మ
బళి ఇరువుడు సరియల్ల. ఇన్నుమేలే సీను కన్నంబాడి
గోలాలకృష్ణ స్వామి దేవాలయద ఆర్చకతన మాడతక్కన్ను.
జోగు" ఎందు కళుహసి మృపూరిన లక్ష్మీరమణ

ಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅರ್ಚಕನನ್ನು ಗೊತ್ತು
ಮಾಡಿದರು.

೯ ಹುಚ್ಚನ ಕರಿಯು

ಕಳಲೆಯೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಡೆಯರ ಜ್ಞಾತಿಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತಯ್ಯನೆಂಬಾತನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಭಿಕ್ಷೋದರರಾದ ತನ್ನ ಸಹೋದರರನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಸಹೋದರರಲ್ಲಿ ನಂದಿನಾಥಯ್ಯ, ಕಾಂತಯ್ಯ, ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯರೆಂಬ ಮೂವರು—ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತಯ್ಯನ ಬಲತಾಯಿ ಚನ್ನಾಜಮ್ಮಯ್ಯನ ಮಕ್ಕಳು—ಆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ತಾವೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ದುರಾಲೋಚನೆಮಾಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತಯ್ಯನನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟರು. ತರುವಾಯ ಮಲ್ಲರಾಜಯ್ಯನೆಂಬ ಏ ವರ್ಷದ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು ; ಆ ಹುಡುಗನು ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಅಕ್ಕಂದಿರು ದೇವಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯ ಮಗನೂ—ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತಯ್ಯನ ಸಹೋದರನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಈ ಹುಡುಗನ ಕೊಲೆಗೆ ಈ ಮೂವರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದು ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಹುಡುಗನು ಕುರುಬಗೇರಿಗೆ ಓಡಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಕುರುಬರ 'ಹುಚ್ಚನ ಕರಿಯು' ಎಂಬವನು ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ರಾಜರ ಸೋದರಳಿಯನೆಂದು ತಿಳಿದು, ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ತಂದು ರಾಜರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ರಾಜರು ಮಲ್ಲರಾಜಯ್ಯನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದು ವ್ಯಸನಪಟ್ಟು ಆ ಮೂವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಅತ್ತಲಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತಯ್ಯನು ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕ ಮೇಲೆ ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಲಿಂಗಾಜಮ್ಮಯ್ಯನೆಂಬುವಳು ಸಹಗಮನಕ್ಕೆ

ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕುವ ಮುನ್ನ ಆಕೆಯು
 "ನನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ವಧಿಸಿದ ಒಲ ಅತ್ತೇ ಮಕ್ಕಳ
 ಮೂವರ ವಂಶವೂ ನಷ್ಟವಾಗಲಿ; ಈಗಲೇ ಅರಸುಗಳು ಕೂಡಾ
 ಪುರ ಒತ್ತದ ಚಕ್ರಿಯನ್ನೇ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಊಟಮಾಡುವುದರಿಂದ
 ಆ ಅಸ್ತವ್ಯ ರಕ್ತದ ಕೂಳಿನಂತೆ ಆಗಲಿ; ನನ್ನ ಬಾಳು ತಪ್ಪಿಸಿದ
 ನನ್ನ ಗಂಡನ ವಂಶದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಜನ್ಮದ ಬಾಕಿ ಇರಲಿ;
 ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಮಹೀಶೂರ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ
 ನಮ್ಮ ಬಲ ಅತ್ತೆಯಾದ ದೇವರಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರಿಗೆ ಪುತ್ರನ ವಂ
 ಶವು ನಡೆಯಲಿ" ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ವಯಸ್ಸು ಬಂದವೇಳೆ ಮಲ್ಲಿರಾಜಯ್ಯನನ್ನು ರಾಜರು ದಳ
 ವಾಯಿತನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಮಲ್ಲಿರಾಜಯ್ಯನು
 ಆ ಪದವಿಗೆ ಅಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ
 ಮೊಮ್ಮಗನ ಮೂಲಕ ದಳವಾಯಿತನದ ಉಂಗುರವನ್ನು ರಾಜರಿಗೆ
 ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಸೋಮಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು.

೧೦ ಕೆಂಬಲ್ಲಿನ ಗೆಲುವು

ರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೂ ತಿರುಮಲ ರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆಗಿನಕಾಲದ ಪಾಳಯಗಾರರೂ ಒಡೆಯರೂ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿದ್ದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯ ವಶವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಡೆಯರೂ ಪಾಳಯಗಾರರೂ ಪರಸ್ಪರ ಸೇರಿ ಜಗಳವಾಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ತಮ್ಮ ಮೈಗಾವಲಿನ ಭಟರೊಡನೆಯೂ ವಾಲಗ ಮೇಳದೊಡನೆಯೂ ಹೊರಟರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಬಲ್ಲಿಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಒಡೆಯನೂ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಳತಾಳಗಳೊಡನೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಇದು ಅವಮಾನವಾಗಿ ತೋರಿತು. "ಮೇಳತಾಳಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮದುರಿಗೆ ಯಾರು ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರು" ಎಂದು ಕೇಳಲು "ಕೆಂಬಲ್ಲಿನ ಒಡೆಯರು" ಎಂಬ ಉತ್ತರ ಬಂತು. ಕೂಡಲೆ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ತಮ್ಮ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿ ತಿರುಮಲರಾಯರ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ತಿರುಮಲರಾಯರು "ಇದೇನು ರಾಜ ಒಡೆಯರೇ ತಮ್ಮ ಪದವಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೇಳತಾಳಗಳೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡದೆ ಮೌನದಿಂದ ಬಂದಿರಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಕ್ರೋಧದಿಂದ "ಮೇಳತಾಳಗಳನ್ನು ನಮಗಿಂತಲೂ ಕೀಳಾದವರೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಪದವಿಗೇನು

ಗೌರವ?" ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೆಂಬಲ್ಲಿನ ಒಡೆಯನು ಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕೆರಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜ ಒಡೆಯರು "ಏಕೆ? ಒಡೆಯರೇ? ನಿಮಗಿಷ್ಟವಾದರೆ ಈಗಲೇ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಕಾಣುವ! ತಾಳ್ಮೆಗಳಿಗಿಳು ಯಾರಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗಲಿ" ಎಂದರು. ತಿರುಮಲರಾಯರು "ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಹೀಗೆ ಕಲಹವಾಡಬಾರದು" ಎನ್ನುಲು ಅವರೆದುರಿಗೇನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ ಇಬ್ಬರೂ ಶೋಷವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಮಾರನೆ ದಿವಸ ಬಂದಕೂಡಲೆ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಕೆಂಬಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಪಡೆಸಹಿತ ಹೊರಟು ಆ ಒಡೆಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಕೆಂಬಲ್ಲಿನ್ನು ವಶ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

೧೧ ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕೊಲೆಯ ಪಿತೂರಿ

ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಬಲವು ದಿನೇ ದಿನೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹೇಗಾದರೂ ರಾಜ ಒಡೆಯರನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದೇ ಲೇಸೆಂದು ಅವರು ಆಲೋಚಿಸಿ ಮೈಸೂರಿನ ಆರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಡೆಯರಿರುವಾಗಲೇ ಅವರನ್ನು ವಧೆ ಮಾಡಿಸುವ ತಂತ್ರವನ್ನು ಹೆಣೆದರು.

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಿಂದ ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜ ಕಾರ್ಯನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಕೆಲವು ಸೈನಿಕರೊಡನೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಏಕಾಂತವಾಗಿ ರಾಜ ಒಡೆಯರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವ ಹಾಗೂ, ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಒಡೆಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಹಾಗೂ ಕೂಡಲೆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೈನಿಕರು ಆತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಹಾಗೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು "ಒಡೆಯರೊಡನೆ ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಲು ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಎಸೂ ಅನುಮಾನಪಡದೆ ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದವರನ್ನು ದೂರ ಹೋಗಿರೆಂದು ಆಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ದೂರ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಅನುಮಾನಪಟ್ಟು ಬಂದು ಕಂಬದ ಹಿಂದೆ ಅವಿಶುಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತ ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯನ್ನು ಸೂಂಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಠಾರಿಯು ಮೇಲಿಟ್ಟುದನ್ನು ಕಂ

ಡನು. ಕೂಡಲೇ ಸೇವಕನು ಚಂಗನೆ ಹಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡಹಿ ತನ್ನ ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಇರಿದನು. ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸೈನಿಕರು ಚದರಿ ಓಡಿಹೋದರು. ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಪ್ರಾಣವು ಈ ಸೇವಕನ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಉಳಿಯಿತು.

೧೨ ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಸೋದರಪ್ರೇಮ

ಒಡತನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೂ ಕೆಂಬಲ್ಲಿನ ಪಾಳೆಯಗಾರ ನಿಂದ ಮೈಸೂರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಕೆಸರೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಅನೇಕ ಜಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರಿಗೂ ರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ ತೋರಿತು. ಸ್ವಾರ್ಥಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದ ನೀಚರು ಕೆಲವರು ಈ ಮನಸ್ತಾಪವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಕಡೆಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಮೈಸೂರನ್ನು ಜಿಟ್ಟು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ರಾಯನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಅವರ ಚಾಣೈಯಿಂದ ರಾಯನ ಸೈನ್ಯವು ದುರ್ಬಲವಾಗಿದ್ದುದು ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ರಾಯನ ಅಧಿಕಾರವು ಭದ್ರವಾಯಿತು. ರಾಯನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮೈಸೂರನ್ನು ತಾವೇ ವುಸು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವರು ರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ "ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಸನ್ನಾಹಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆಗ ರಾಜ ಒಡೆಯರವರೇ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರವರನ್ನು ಹಿಡಿಸಲು ಉಸಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಗರಡಿ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಹಳ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಉಸಾಯದಿಂದಲೇ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಯಾರನ್ನೋ ಸಿಗ್ರಹಿಸಿ "ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವರು ಯಾರು?" ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಒಬ್ಬರೇ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ವೇಳೆಯನ್ನು ಹೊಂಚಿಕೊಂಡು ಕೆಲವರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡರು. ಸಮಯವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಎದುರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು.

ರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಸೋದರ ಹತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಯೋಚನೆ ಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತರರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಸೇರದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಸಹಾಯವಾದೀತೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಅವರ ಎಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಸಂಸಾದಿಸುವ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡದಿರುವ ಹಿಡವೊಯ್ದರೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪವುಕ್ಕಿತು. ಆ ಸ್ಥಾನರನ್ನು ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಪ್ರವೇಶದ ಕೂಡಲೆ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಗಮನಿಸುವ ಇಳಿದು ಕೈಗಳನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಸೋದರನನ್ನು ಅಷ್ಟು ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹಾಗೆ ಇಳಿದ ಬಂದುದು; ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ತೋಚಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಭಟರನ್ನು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಆಸ್ಪಾನಿಕರೂ ಪರಿವಾರಸವರೂ ಹಾಹಾ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಂಧಿಸಿದರು. ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಎಷ್ಟು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲವರನ್ನು ಕುರಿತು "ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವರ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ" ಎಂದು ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರನ್ನು ಕುರಿತು "ತಾವು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆಬಂದರೆ ತಮಗೆ ಅನಾಯವಿರುತ್ತದೆ. ಜೋಕೆ!" ಎಂದರು. ಭಟರು ಬಿಟ್ಟದ ಒಡೆಯರನ್ನು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಸುತ್ತಲೂ ಕಾನಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೀಗಿದ್ದಾಗ ಕುಮಾರ ನರಸರಾಜನೆಂಬೊಬ್ಬ ಒಡೆಯರ ನೆಂಟನು ಸ್ವಂತ ಹಗೆತನದಿಂದಲೋ ಒಡೆಯರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದಲೋ ಕಟುಕರವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕರೆಸಿ

ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೀಳುವ ಹಾಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಸಮಾಚಾರವು ರಾಜಒಡೆಯರು ಹೊರಗೆ ಹೊರಡಲನುವಾಗಿ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರುವ ವೇಳೆಗೆ ತಿಳಿಯ ಒಂತು. ಕೂಡಲೆ ರಾಜಒಡೆಯರು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು "ಕುಮಾರ ನರ ಸರಾಜನನ್ನು ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ" ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ನರಸರಾಜನು ಬರುತ್ತಲೇ "ಏನಯ್ಯ, ನರಸರಾಜ! ನೀನು ಈಗಲೇ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನ ಕಣ್ಣನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಇರಿಯಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮಾಜ್ಞೆ. ಕಠಾರಿಯಿರುವುದೋ?" ಎಂದು ರಾಜಒಡೆಯರು ಕೋಪದಿಂದ ಕೇಳಿದರು. ನರಸರಾಜನು ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟು "ಮಹಾ ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನೇನು ಅಪರಾಧಮಾಡಿದನು?" ಎಂದು ಕೇಳಲು ರಾಜಒಡೆಯರು "ನೀಚನೇ! ನನ್ನ ಸೋದರ ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರೇನಪರಾಧಮಾಡಿದರು?" ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿದರು. ನರಸರಾಜನು ನಡುಗುತ್ತ ನಿಂತನು. ಆಗ ರಾಜಒಡೆಯರು ಭಟರನ್ನು ಕುರಿತು "ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಈ ಹೇಡಿಯನ್ನು" ಎನ್ನುಲು ಭಟರು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಭಟರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ರಾಜಒಡೆಯರು ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರನ್ನು ಕರೆಸಿದರು. ಅನಂತರ ಒಂದಕೂಡಲೆ ರಾಜಒಡೆಯರು ಅವರನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ "ತಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಹಿಂಸೆಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ನನಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ತಾವು ಎಲ್ಲಿ ತನುಗೆ ಇಷ್ಟವೋ ಅಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ತುಂಟರು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಇಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ಈ ಹಣದ ಬೇಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ" ಎಂದು ಆದರದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಬೆಟ್ಟದ ಒಡೆಯರು ಮೈಸೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಂಗಸಮುದ್ರವೆಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ರಾಜಒಡೆಯರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಉಳಿದ ಜೀವಮಾನವನ್ನು ಕಳೆದರು.

೧೩. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಅಲಮೇಲಮ್ಮ

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿ ತಿರುಮಲರಾಯನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ರಾಜಬಡೆಯರು ಮುಂತಾದ ಒಡೆಯರಿಂದಲೂ ಪಾಳಯಗಾರರಿಂದಲೂ ವೊಗವಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನಷ್ಟೆ. ತಿರುಮಲರಾಯನೂ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಅಲಮೇಲಮ್ಮನೂ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ದೇವರ ಉತ್ಸವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಮೇಲಮ್ಮನು ತಪ್ಪದೆ ದೇವರಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ದೇವರ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ರಾಜಬಡೆಯರು ದಿನೇ ದಿನೇ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗುತ್ತ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಒಡೆಯರೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಜಮಾಖಾಲಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಮಲರಾಯನಿಗೆ ಬೆನ್ನುಫಣಿಯು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸನು ತಿರುಮಲರಾಯನು ಅಯೋಧ್ಯನೆಂದು ತಿರಸ್ಕಾರಮಾಡಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ತಿರುಮಲರಾಯನು ದುರವಸ್ಥೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದನು. ಆಗ ತಲಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸೇವೆಮಾಡಿದರೆ ಬೆನ್ನುಫಣಿವು ವಾಸಿಯಾದೀತೆಂದು ಯಾರೋ ಸೂಚಿಸಿದರು. ತಿರುಮಲರಾಯನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದ ರಾಜಬಡೆಯರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ತಲಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಅಲಮೇಲಮ್ಮನೂ ಗಂಡನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟಳು.

ತಿರುಮಲರಾಯನಿಗೆ ವಾಸಿಯಾಗುವ ಸಂಭವದೋರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ

ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಾವೇ ಅರಸುತನವನ್ನು ಮುಸುವುದೊಳ್ಳೆಯದು ರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ತೋರಿತು. ಆದಕಾರಣ ತಿರುಮಲರಾಯನು ಹೊರಟುಹೋದ ಕೂಡಲೆ ರಾಜಒಡೆಯರು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ನವರಾತ್ರಿಯ ಮಹೋತ್ಸವದ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನೆರೆಹೊರೆಯ ನಾಯಕರೂ ಒಡೆಯರೂ ತಮ್ಮ ವಶವರ್ತಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಸನ್ನಾಹಪಟ್ಟರು.

ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿದಾಗ ರಂಗನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯ ಆರ್ಚಕನು ಬಂದು "ದೇವರ ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಲಮೇಲಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ರತ್ನಪಡಿ ನಗಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ದೇವರ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಲು ಆಭರಣಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವರ ವಿಗ್ರಹದ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಆಭರಣಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಬೇಕು" ಎಂದು ಬಿಸ್ತುವಿಸಿದನು. ಆಗ ರಾಜಒಡೆಯರು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಆಭರಣಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವಲ್ಲ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ, ಹೇಗಾದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರೆಂದು ಕೆಲವು ಭಟರನ್ನು ಮಾಲಂಗಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಮಾಲಂಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಲಮೇಲಮ್ಮನು ಭಟರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ "ಆ ನಗಗಳು ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಒಡೆಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ರಾಜಒಡೆಯರು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೇಗಾದರೂ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದು ಪುನಃ "ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ನಿಮಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ಶಾಂತರಾಗಿ ನೀವು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಬಶಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ತಿರುಮಲರಾಯನಿಗೆ ತುಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗುಣತೋರಲಲ್ಲ. ದಿನೇ ದಿನೇ ಕೃಶವಾಗಿ ಮರಣೋಸ್ತುಳಿನಾಗಿದ್ದನು. ಆಗ ಅಲಮೇಲಮ್ಮನು "ಈ ಒಡೆಯರ ಪಟವೆಷ್ಟು! ಹೆಂಗಸರನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸು

ಪಷ್ಟು ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನಲ್ಲವೆ! ನನ್ನ ಯಜಮಾನರು ಬದುಕಲಿಲ್ಲ. ನಾನುಳಿದು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಕೊಟ್ಟನಲ್ಲವೆ ಈ ಒಡೆಯನು" ಎಂದುಕೊಂಡು, ಬಂದಿದ ಧರಣಿ ಕೈಲಿ ಮೂಗುತಿಯೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು "ಇದನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಇಡಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉಳಿದ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಮಡುಲಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು, ಮಾಲಂಗಿ ಮಡುವಿಗೆ ನಡೆದು "ಈ ರಾಜಬಡವರು ನನ್ನನ್ನು ಈವರೆ ಹಿಂಸಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ ಪ್ರಾಣವಿಡುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ತಲಕಾಡು ಮರಳಾಗಿ, ಮಾಲಂಗಿ ಮಡುವಾಗಿ, ಮೈಸೂರು ದೊರೆಗೆ ಮಕ್ಕಳೇ ಇಲ್ಲವಾಗಲಿ" ಎಂದು ನುಡಿದು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದಳು.

ಈ ಶಾಪವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜಬಡೆಯರು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾದರು. ಶಮನೋಪಾಯವೆಂದು ಅಲಮೇಲಮ್ಮನ ವಿಗ್ರಹವೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ನವರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುವಂತೆ ಕಟ್ಟಳೆಮಾಡಿದರು. ಈಗ್ಗೂ ನವರಾತ್ಯುತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಈಗ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ತೆಲುಗು ಪೂಜೆಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೧೪ ಹೆಗ್ಗಡದೇವನಕೋಟೆ

ರಾಜಬಡೆಯರ ತರುವಾಯ ಚಾಮರಾಜಬಡೆಯರೆಂಬವರು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿದರು. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ವಿಸ್ತಾರವಾಯಿತು. ಮೈಸೂರಿನ ಸೇನೆಯವರು ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಹೆಗ್ಗಡದೇವನಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಒಂದು ದಳವು ಹೊರಟಿತು.

ಆ ಕೋಟೆಯ ಯಜನಾನನಾಗಿದ್ದ, ಚನ್ನರಾಜಬಡೆಯನೆಂಬಾತನು ಆಗ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದೂರವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಮೈಸೂರಿನ ದಳವು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದಾಗ ಕೋಟೆಯ ಒಳಗಿದ್ದವರು ನಿರ್ವಹಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಡೆಯ ವಕೀಲನು ಅತಿಸಾಧುವಾಗಿದ್ದನು ; ಆತನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು "ನಮ್ಮ ಬಡೆಯರವರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ರಾಣಿಯವರು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸಿಮ್ಮ ಮುಕ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಬಹಳ ಗಾಬರಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರುವವರು ೫೦ ಸೈನಿಕರು ಮಾತ್ರ. ಅಲ್ಲದೆ ದಕ್ಷಿಣಮುಖಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವಮುಖಕ್ಕೂ ಮಳೆಗಾಲದ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಪಾಳಿಗೋಡೆಯು ಹಾಳಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಒಂದು ಮುತ್ತವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮೈಸೂರಿನವರು ಕೊಳ್ಳೆಮುನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

೧೫ ದಳವಾಯಿ ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸರು

ರಾಜ ಒಡೆಯರ ತರುವಾಯ ಆವರ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಚಾಮ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಪೂರ್ವ ಯೌವನದಲ್ಲಿಯೇ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಊಳಿಗದವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿಯೇ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ದೊರೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ದೊರೆಗಳ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಆಟವಾಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖಸಲಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿಯು ದಿನೇ ದಿನೇ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಪಾಠ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಿತನಾಗಿದ್ದ ರಂಗನಾಥ ದೀಕ್ಷಿತನೂ, ವೈದ್ಯನಾಗಿದ್ದ ಬೊಮ್ಮರಸಪಂಡಿತನೂ ಇಬ್ಬರೂ ದೊರೆಗಳ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಗೆ ಅನುಕೂಲರಾಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಮಾರ್ಗಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗೌರವ ಗ್ರಾಂಥೀಯರುಗಳು ಮಾಯವಾಗಿ ಅದು ದುರ್ನಡತೆಗೂ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನೆಲೆಯಾಯಿತು.

ಇದನ್ನು ಕಂಡು ದಳವಾಯಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸನವರು ಈ ದುರ್ಮಾರ್ಗಿಗಳನ್ನು ಕರೆಮಿಸಿ " ನೀವುಗಳು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿ " ಎಂದು ಕಟ್ಟುವಾಡಿ ದರು; ದೊರೆಯ ಊಳಿಗಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧರನ್ನೇ ನಿಯಮಿಸಿದರು. ಬೊಮ್ಮರಸ ಪಂಡಿತನನ್ನು " ನೀವು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗತಕ್ಕ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ ; ಒಳಬಾಗಲಲ್ಲಿರುವ ಆವೇರುಗಳಿಗೆ ಔಷಧ ಕೊಡುವುದಿಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ " ಎಂದು ಗೊತ್ತವಾಡಿ, ರಾಣೀವಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಾಡಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆವಾಡಲು ನಂಬಿಕಸ್ತನಾಗಿದ್ದ ತಿರುಪೇಂಗಳಯ್ಯನೊಬ್ಬಾತನನ್ನು ವೈದ್ಯಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿದರು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸನವರು ಅರಮನೆಯು ಎದಿಸಂತೆ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವಾಗಿ ದೊರೆಗಳ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಜಿಟ್ಟಾರಿದು ಹಾರೈಸಿದರು.

ಆದರೆ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಈ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ಸರಿಪುಳಿಲ್ಲ. ಮೊದಲಿದ ಸ್ನೇಹಿತರು ಪರಿಚಾರಕರನ್ನೇ ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು "ದಳವಾಯಿಗಳ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೀವೇಕೆ ಕೇಳಬೇಕು? ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲು ಅವರು ಯಾರು?" ಎಂದು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಇದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ದಳವಾಯಿಗಳು ಬಹಳ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟು "ಇದುವರೆಗೂ ನಮ್ಮ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆಗಳು ಗೌರವವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈಗ ಪ್ರಾಯ ಬಂತು. ನಮ್ಮಂತಹವರ ಮಾತು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಖೇದದಿಂದ ಆಪ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ದಳವಾಯಿಗಳ ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಚಾಮಪ್ಪನೂ, ಮಗ ಚಿಕ್ಕ ಚಾಮಪ್ಪನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮೂರನೆ ಜಾವದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿದ್ದಾಗ ಇಬ್ಬರೂ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕದವಿಹಿದೆ ಕುಳಿತು "ಈ ಅಯೋಗ್ಯ ದೊರೆಗೆ ಮಾಟವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಯೋ ವಿಷವನ್ನಿಡಿಸಿಯೋ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಮುಂದೆ ಇಮ್ಮಡಿ ರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗುವುದು. ಅವರು ಇನ್ನೂ ಬಾಲಕರಾದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಿಗೇ ಅಧಿಕಾರವೆಲ್ಲವೂ ಬರುವುದು" ಎಂದು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಚನ್ನವೈಯಂಬಾಕೆಯು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬೆಳಕುಹರಿದಮೇಲೆ ಆ ಚನ್ನವೈಯು ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾತುಶ್ರೀ ಹೊನ್ನಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಕರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವಳಾದ್ದರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮಾತುಶ್ರೀಯವರಿಗೆ ತಾನು ಕೇಳಿದುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿವಿಟ್ಟಳು. ಅಲ್ಲದೆ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಸ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಗಲೂ ಆರೋಗಣಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಂಜವೈಯೊಡನೆಯೂ ಹೇಳಿದಳು. ನಂಜವೈಯಾರು ಈ ಮಾತನ್ನು ದೊರೆಗೆ ಊಟಮಾಡುವಾಗ ತಿಳಿಸಿದರು. ರಾಜರಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂತು.

ಬಳಿಕ ದೊರೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಹೇಳಿ " ನೀವು ಇದರ ವಿವರವನ್ನು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಿಡಿ " ಎಂದರು. ಅವರು ರಾಜರ ಮನೋಗತವನ್ನು ತಿಳಿದವರಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು " ಎಲ್ಲವೂ ಸಿಜ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ! " ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಹೆತ್ತವ್ವಾಜಿಯವರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಸಿ ಉತ್ತರವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ದೊರೆಗಳು ದೊಡ್ಡಚಾಮುಪ್ಪ, ಚಿಕ್ಕಚಾಮುಪ್ಪರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಈ ರೀತಿ ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದರು.

ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸರು ದೊರೆಗಳಿಗೆ ವರವೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಂತಿದ್ದರು. ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರೂ ಶೂರರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅದರೂ ಮುಂದೇನಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸರು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಜೊತೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಪ್ರಬಲರಾದವೆಂದು ರಾಜರು ಚಿಂತಿಸಿ ಇವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಭಾಂಡಕವೂರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೀಳಿಸಿ, " ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಮನೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲು ದಾಟಿ ಹೊರಗೆ ಬರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಆಗ್ರಹಕ್ಕೆ ವಾತ್ಸರಾಗುವಿರಿ " ಎಂದು ಕಠೋರವಾಗಿ ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟರು. ದಳವಾಯಿತನವು ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸನವರಿಗೆ ತಪ್ಪಿತು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸರು ದೊರೆಗಳ ವಿಲಾಸವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಕ್ರೂರಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾದರು.

ಯೌವನಂ ಧನಸಂಪತ್ತಿಃ ಪ್ರಭುತ್ವಮವಿವೇಕತಾ ।
ಏಕೈಕಮಪ್ಯನರ್ಥಾಯ ಕಿಂ ಯತ್ರಚತುಷ್ಟಯಂ ||

೧೬ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯ ಜಟ್ಟಿ

ಪಟ್ಟವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಕಂಠೀರವ ಬಡೆಯರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಗಳಾದ ಚಾಮರಾಜಬಡೆಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಶೆರಕಣಾಂಜಿಯಲ್ಲಿ ದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮೇಶ್ವರರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಈ ಬಡೆಯರನ್ನು ಕಂಡು ಫಲ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು "ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಶೂರ ಜಟ್ಟಿಯೊಬ್ಬನಿರುವನು. ಆತನು ತನ್ನ ಸಮಾನ ಕಾಲಗಮಾಡುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆ ಮೀಂದಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ನಟ್ಟಿಚ್ಚುಣಗಳನ್ನು ಆ ಊರಿನ ಕೋಟಿ ಬಾಗಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಸರ್ವಜನರೂ ತನ್ನ ಕಾಲಕೆಗೆ ಸಂಚಾರಮಾಡಿ ದಂತೆ ಆಗುವುದೆಂದು ಆ ಊರ ಅರಸನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ದುರಹಂಕಾರದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಊರಿನ ಅರಸರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾತ್ರ ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಗಲಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಮಾಡುವ ಹಾಗೆಯೂ ಉಳಿದವರಿಲ್ಲರೂ ಆ ಬಾಗಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುವಂ ತೆಯೂ ಕಟ್ಟುವುದಾದ್ದಾರೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಈ ಕಂಠೀರವಬಡೆಯರು ಜಟ್ಟಿಯ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಯಾರೂ ಅರಿಯದಂತೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದರು, ಅಲ್ಲಿ ಕೋಟಿ ಬಾಗಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ದಟ್ಟಿ ಚ್ಚುಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಳಿನ ಕೈಕೋಲುನಿಂದ ತೆಗೆಸಿ, ಅನಂತರ ಕೋಟಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು.

ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯ ನಾಯಕನು ಇವರನ್ನು ಕರೆಮಿಸಿ, ಸನ್ಮಾನಮಾಡಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಒಂದು ದಿನ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆಸಿ ಸಭೆಮಾಡಿ, ತಾನು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ

ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಜಟ್ಟಿಗೂ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಕಂಠೀರವಬಡೆಯರಿಗೂ ಕಾಳಗ ಬಿಡಿಸಿದನು. ಆಗ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇಬ್ಬರೂ ಕಾಳಗಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಒಡೆಯರು ಯಾರೂ ಅರಿಯದಂತೆ ಮೊದಲೇ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ವಿಜಯನಾರಸಿಂಹನೆಂಬ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಜಟ್ಟಿಯ ಕೊರಳನ್ನು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತಿಷ್ಠಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಆರಸು “ಎತಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದೀರಿ” ಎಂದು ಕೇಳಲು ಒಡೆಯರು ತಮ್ಮ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆತ್ತದಿಂದ ಎದುರಾಳಿನ ಮುಖವನ್ನು ತಿವಿದರು. ಜಟ್ಟಿಯ ತಲೆಯು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಉರುಳಿ ಪುತ್ತು. ಆಗ ಕಾಳಗವನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಇವರ ಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಹಸ್ತಲಾಘವ ಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಟ್ಟು ಇವರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಳಗ ಮುಗಿಯಿತು.

ಆಗ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯ ಅರಸನು ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸನ್ಮಾನ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಳಿದನು. ಆತನ ಮುಖಭಾವದಿಂದಲೇ ಆತನ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತು ಕಂಠೀರವಬಡೆಯರು ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪಾಳೆಯಗಾರನಿಂದ ಜಟ್ಟಿಯಂತೆ ಸನ್ಮಾನಮಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದೆಣಿಸಿ “ನಾಳೆ ಬರುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಆ ಅರಸನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಆ ರಾತ್ರಿಯೇ ಯಾರೂ ಅರಿಯದಂತೆ ಆ ಊರು ಕೋಟಿಜಾಗಲಿಗೆ “ಮುನೀಶ್ವರ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಯಾರೋ ಒಂದು ಇಂಥ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು” ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತಹ ಒಂದು ಚೀಟಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಕಟ್ಟಿ, ಚತುರ್ಥಿ ಬಂದಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸೊಡನೆ ತೆರಕಣಾರವರನ್ನು ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮರುದಿವಸ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿದರು.

[ವಂಶರತ್ನಾಕರ ಪುಟ ೬೫-೬೬; ವಂಶಾವಳಿ ಸಂ. ೧, ಪುಟ ೬೬-೬೭
ವಿಲ್ಕಿನ್ಸನ್ ಸಂ. ೧, ಪುಟ ೩೦]

೧೭ ವಿಗಡ ವಿಕ್ರಮರಾಯ

+ +

ಚಾಮರಾಜಒಡೆಯರ ತರುವಾಯ ಇಮ್ಮಡಿರಾಜಒಡೆಯರ
ರೇಖವರು ದೊರೆಗಳಾದರು. ಇವರು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ
ವರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದಳವಾಯಿ ಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ
ವಿಕ್ರಮರಾಯನೇ ವಹಿಸಿದ್ದನು. ಆಡಳಿತವೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ಕೈಯ
ಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ವಿಕ್ರಮರಾಯನು ದುರಾಸೆಗೊಳ
ಗಾದನು. ಸೈನ್ಯವು ತನ್ನ ಅಧೀನವಾಗಿತ್ತು; ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ
ತಾನೇ ತಾನಾಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಿಕ್ಕ ದೊರೆಗಳನ್ನು ಅರಮನೆ
ಯಲ್ಲಿಯೇ ಸೆರೆಯಿಟ್ಟನು. ಇಮ್ಮಡಿರಾಜಒಡೆಯರು ಚಿಕ್ಕವ
ರಾದರೂ ಚಾಣರೂ ಸಮರ್ಥರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅಧಿಕಾರವನ್ನು
ತಾವೇ ಮಾಡಲು ದುಕ್ಕರಾದರು. ಆಗ ವಿಕ್ರಮರಾಯನು
ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ರಾಜರಿಗೆ ವಿಷವಿಡಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು.

ಮುಂದೆ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕವರು ಬೆಟ್ಟದ ಚಾಮರಾಜಒಡೆ
ಯರ ಮಕ್ಕಳು ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜಒಡೆಯರವರು. ಇವರು
ಮೈಸೂರಿಗೆಲ್ಲರದೆ ತಂದೆಯನೊಡನೆ ತೆರಳಿ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರು. ಇಮ್ಮಡಿರಾಜಒಡೆಯರ ಮರಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಂಠೀರವ
ಒಡೆಯರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದರು. ವಿಕ್ರಮರಾಯನು ಮುಂದೆ
ರಾಜರಾಗುವವರನ್ನು ಯಥಾರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ರಾಜ್ಯಕೋಶ
ಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಹೊರಗಿನ ಮನೆಯೊಂದ
ರಲ್ಲಿಳಿಸಿದನು. ಕೆಲವರು ಸೇವಕರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮರಾಠೆಗೆ
ನಿಯಮಿಸಿದನು. ತಾನು ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲೇ ಇಲ್ಲ;
ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ

ప్రకాశవాగి ఎక్రమరాయను కంఠీరవ ఒడయరిద్దుదన్ను అసడ్డే మాడి తాను నేరీఠోరేయ వ్రాంతగళల్లి సంజారక్కిందు ఠోరటను.

సంజారమాడుత్తిద్దాగ ఎక్రమరాయసిగి అవన బేకు గారరు బండు "కంఠీరవఒడయరు అసమాధానపట్టిద్దారే. రాజపదవిగాగి ప్రయత్నమాడువంతిదే" ఎందు ఠేళిదరు. ఆగ ఎక్రమను తిరవ్పారభావదింద "ఁఠాఠా! అవసిగి ఎజ్జర తప్పిద ఠాగిదే. నావిన్నా అవసిగి అభిషేకమాడిల్లి వేంబుదు జ్ఞాపకదల్లిద్దరే అవసిగిగొళ్ళియదు" ఎందను.

ఎక్రమరాయను తానే రాజనాగబేకేంద్దును. ఇమ్మడిరాజఒడయరన్ను ఆ కారణదిందలే గోల్పనాగి కేలిల్లిసిద్దును. అరమనేయల్లి ఎల్లరూ ఎక్రమరాయనన్ను కండరే ఠేదరుత్తిద్దరు. ఎల్లరిగూ చిక్కరాజరు ఏషదింద సత్తరేందు బలవాద అనుమానవిత్తు. ఆదరే యారూ ప్రకాశ వాగి ఠేళికేలిళ్ళుత్తిరలిల్లు. భయదింద సుమ్మసిద్దురు. ఆదరూ ఎక్రమరాయను సంజారదల్లివ్దాగ ఇబ్బరు సేవ కరు రఠస్యవాగి కంఠీరవఒడయర ఒళిగే ఠోలిగి, ఇమ్మడి రాజఒడయర దుర్మరణద వృత్తాంతవన్ను తిళిసి, ఎక్రమ రాయనన్ను తిక్కిసువ కాయదల్లి తావు సిద్దరాగిరువుదన్ను అరికేమాడిదరు. ఎక్రమరాయను హింతిరుగి బరువుదన్ను ఇవరు నిరీక్కిసుత్తిద్దరు.

ఎక్రమరాయను మ్మేసలిరిగే హింతిరుగిదను. సంచేయ సమయదల్లి కంఠీరవ ఒడయరన్ను కాణువుదక్కి ఠోర టను. ఁపజారద మాతుగళన్నాడి ఎక్రమరాయను పంజి నవనోడనే తన్న మనేగి వునః ఠోరటను. ఇదన్నే ఆ ఇబ్బరు ఢటరు ఠోంజుఠాకుత్తిద్దు ఎక్రమరాయన మనేయ్

ಕೈಗೋಡೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಮುಂದಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲೆಯೇ ಎಕ್ರಮರಾಯನು ಪಂಜಿನವನನ್ನು ಮುಂದೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಅಂಗಳವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಭಟರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಪಂಜಿನವನಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟನು. ಪಂಜು ಆರಿಹೋಯಿತು. ಎಕ್ರಮರಾಯನು "ಯಾರು ನೀನು?" ಎಂದು ಗಡ್ಡೆಸಿದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಭಟನು "ನಿನ್ನ ಶತ್ರು!" ಎಂದು ಒಂದೇಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಎಕ್ರಮರಾಯನು ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಎತ್ತು ಕೊಟ್ಟವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಆಪ್ಪಳಿಸಿ ಕೆಡವಿ, ಅವನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಕುಳಿತು, ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಕೆಳಗೆ ಜಿಗಿದವನು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ಕೂಗಿದನು. ಆದರೆ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಾಗಿದ್ದಿತು; ಪಂಜಿನವನನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದ ಆ ಗೆಳೆಯನಿಗೆ ಯಾರು ಯಾರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ "ನೀನು ಕೆಳಗೋ ಮೇಲೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. "ಕೆಳಗೆ" ಎಂದುತ್ತರ ಬಂತು. ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಕರಾರಿಯನ್ನು ಹಿರಿದು ಈತನು ಎಕ್ರಮರಾಯನನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟನು. ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಕ್ರಮರಾಯನು "ಹಾ" ಎಂದು ಬರಗಿದನು.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಕ್ರಮರಾಯನು ಸತ್ತನು. ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರು ಮಾರನೇ ದಿನವೇ ಮೈಸೂರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ತರುವಾಯ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು.

೧೮ ಕೊಲೆ ಮಾಡಲು ಬಂದ ಕಳ್ಳರು

ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯ ಅರಸನು ತನ್ನ ಜಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಕೊಂದವನೇ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಒಡೆತನಕ್ಕೆ ಬಂದನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಧಮಭ್ರಾಂತನಾದನು. ಇಷ್ಟು ಪೌರುಷಸಾಹಸಗಳುಳ್ಳ ಒಡೆಯರು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಮೇಲೆ ಕೈವಾಡಿಸದೇನುಗತಿಯೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಆ ಅರಸನು ಕಡೆಗೆ ರಸವ್ಯವಾಗಿ ಒಡೆಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವುದೇ ಸರಿಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ, ಅಹಮಂದಿ ಕಳ್ಳರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಕಂಠೀರವ ಒಡೆಯರ ತಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದೆಂದು ಅವುಣಿ ಮಾಡಿದನು.

ಆ ಕಳ್ಳರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪೇಷಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿನ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕಡೆಗೊಂದು ದಿನ ಈ ಕಳ್ಳರು ಕನ್ನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಆವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಗಳು ಒಬ್ಬರೇ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೆಯ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮುಂದಣ ಹಜಾರದ ಕಂಬಗಳ ಮೇಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಈ ಅಹ ಜನರ ನೆರಳುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ "ಯಾರೋ ವಂಚನೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನಪಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ತಿಳಿದು ಹಾಗೆಯೇ ಸವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಜಯನಾರಸಿಂಹವೆಂಬ ತಮ್ಮ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಹೊಂಚು ಹಾಕುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ಕಳ್ಳರು ಅದನ್ನು ಕಂಡು, ಎಲ್ಲರೂ ಗುಂಪುಕೂಡಿ ದೊರೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ದೊರೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಧಕದ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಪಟ್ಟವನ್ನು ತಿರುಕಿ, ತಲೆ

ಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಈ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ತಮ್ಮ ಭುಜಬಲದಿಂದ ಎರಡು ಕಂಕಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮುರಿದು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದು ನಿರ್ಜೀವವಾಗುವಂತೆ ಕೆಡಹಿದರು. ಉಳಿದ ಹಲಕೆಲಸರು ಓಡಿಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ವಾಡಾಕ್ರಾಂತರಾದರು. ಒಡೆಯರು ಅವರನ್ನು ಜೀವದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು, ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುದ್ದೆಮಾಡಿ ಹೊಸಗೆ ಕಾದಿದ್ದ ಗೊಲ್ಲರು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದು, ಸತ್ತವರ ಹೆಣಗಳನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ವಾಗಿಸಿ, ಉಳಿದವರನ್ನು ಮರುದಿನ ಸಭೆಗೆ ಕರೆತರುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು.

ಮಾರನೆ ದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ, ಅವರು ತಿರುಚನಾ ಪಳ್ಳಿಯ ಅರಸನಿಂದ ಪ್ರೇರೇಪಿತರಾಗಿ ಬಂದರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ದೊರೆಗಳು “ನೀವು ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ದೊರೆಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಹೋಗಿ” ಎಂದು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

೧೯ ಪಿರಿಯ ಪಟ್ಟಣದ ವೀರರಾಜ

ಮೈಸೂರಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಕೊಡಗಿನ ಕಡೆಗೆ ಪಿರಿಯ ಪಟ್ಟಣ ವೆಂಬಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೆಲವರು ದೊರೆಗಳು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಿರಿಯರಾಜನೆಂಬಾತನೇ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣೆಸೆದಲೇ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಪೇಟೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದನು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಪಿರಿಯಪಟ್ಟಣ ನೆಂದು ಹೆಸರು.

ಕಂಠೀರವ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ವೀರರಾಜನೆಂಬಾತನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ನೊದಲು ದಳವಾಯಿಗಳು ಹೋಗಿದ್ದು, ಆತನು ಬಹಳವಾದ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ರಾಜರಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಕಂಠೀರವ ಒಡೆಯರೇ ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಹೊರಟರು. ಭಲದಿಂದ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ವೀರರಾಜನು ಬಹಳ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿದರೂ ಶತ್ರುಗಳು ಲಗತ್ತೆ ಹತ್ತುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗದೆ ಹೋಯಿತು. ಆಗ ವೀರರಾಜನು ವೀರಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಸಂಹರಿಸಿ ತರುವಾಯ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿನಂತೆ ಕೋಟೆಯ ಹೊರವಳಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ಗ ಕಾಣಾಡುತ್ತ ಮಡಿದನು.

ಅನಂತರ ಕೋಟೆಯು ಕಂಠೀರವ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹಸ್ತಗತವಾಯಿತು.

[ವಿಜಯನಗರ ಪುಟ ೭೦; ಮಂಜುನಾಥ ಪುಟ ೭೧ ಹೊಸ ಗೆಜ್ಜೆ ಮಠ ಸಂ. ೫, ಪುಟ ೮೦೦]

೨೦ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತ

ದೊಡ್ಡದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ತರುವಾಯ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಆಳಿದರಷ್ಟೆ. ಈ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು ಪಟ್ಟಪನ್ನೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದು ಜೈನ ಮತಸ್ಥನೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪಂಡಿತನೂ ಆಗಿದ್ದ ಯಳಂದೂರಿನ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಟ್ಟವಾದ ಮೇಲೆ ಗುರುವಿನಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಡೆಯರು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನನ್ನೇ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಅದುವರೆಗೂ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಮತಸ್ಥರ ಮತ್ತು ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ಜಂಗಮರ ಪ್ರಭಾವವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಜೈನ ಮತಕ್ಕೂ ವೀರಶೈವ ಮತಕ್ಕೂ ಬಿಜ್ಜಳ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿರೋಧ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಂಗಮರಿಗೆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಮಂತ್ರಪದವಿಗೆ ಬಂದುದು ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ವಿರೋಧವನ್ನು ತೋರದಿದ್ದರೂ ಈ ಜಂಗಮರು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸಂಧಾನಮಾಡಿ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಅರಮನೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇತ್ತ ರಾಜರೂ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ರಾಜಾದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರು. ನೆಲಗರದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದರು. ರೈತರಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಜೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದರಿಂದ ಅತ್ಯಪ್ಪಿಯು ತೋರಿತು. ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಜಂಗಮರು ಅಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ವಿಷದ ಬೀಜವನ್ನು

ಚೆಲ್ಲುತ್ತ ಜನರು ದಂಗೆಯೇಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಬೇಹಿನವರು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ದಿನೇ ದಿನೇ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಆರುಹು ತ್ತಿರಲು ಒಡೆಯರವರು "ಈ ಜಂಗಮರು ಬಹಳ ಕೊಬ್ಬಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಆಸ್ವದ ಕೊಟ್ಟರೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಏಪತ್ತನ್ನು ತಂದಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಕುರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕು" ಎಂದು ಜಂಗಮರನ್ನು ಆಡಗಿಸಲು ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದರು.

ಮೊದಲು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಜಂಗಮರೆಲ್ಲರೂ ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರಿದರು. ರಾಜರು ಸಭೆಗೆ ಕರೆಸಿದಾಗ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೇನು? ಪಂಡಿತರಾದವರೂ ಪಂಡಿತರೆಂದು ನೇಷಹಾಕಿದವರೂ ಗೊತ್ತಾದ ದಿನ ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಜರು ಇವರ ಔತಣಕ್ಕೆಂದು ಕಾಣುವ ಹಾಗೆ ಅನೇಕ ಗುಡಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ರಾಜರೇ ಒಂದು ಗುಡಾರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಜಂಗಮರನ್ನು ಕಂಡು "ಬಳಗೆ ದಮನಾಡಿ" ಎಂದು ಬಳಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಳಗೆ ಘನಾಹಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಎಂದಿನಂತೆ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆಂದು ಜಂಗಮರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಆ ಗುಡಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಕ್ಕದ ಗುಡಾರಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಅಂಗಳಕ್ಕೂ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಅಂಗಳದ ಸುತ್ತಲೂ ಸುಟ್ಟದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಗೋಡೆಯಿದ್ದು ಮಧ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಬರೀ ಹಳ್ಳವಾಗಿತ್ತು. ಇದ್ದುದು ಒಂದೇ ಬಾಗಿಲು. ರಾಜರನ್ನು ಕಂಡು ಜಂಗಮರು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ರಾಗಿ ಈ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದೊಡನೆಯೇ ಬಾಗಿಲ ಹಿಂದೆ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಸಿಂಹದ ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾದ ಇಬ್ಬರು ಭಟರು ತಮ್ಮ ಕತ್ತಿ ಕಠಾರಿಗಳಿಂದ ಒಂದೇ ಎಟಿಗೆ ಸಂಹರಿಸಿ ದೇಹ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ನೂಕಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂರು ಮುನ್ನೂರು ಮಂದಿ ಜಂಗಮರಿಗೂ ಇದೇ ಗತಿಯಾಯಿತು. ಜಂಗಮರ ಮುಖಂಡರೆಲ್ಲರೂ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹತರಾದರು.

ಅದೇ ದಿನ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜ ಭಟರು ಆಯುಧವಾಣಿಗಳಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೂ ತುಂಬತನ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಕಡಿದುಹಾಕುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಭೀತಿಯು ನಾಟಿತು. ಜಂಗಮರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹಲ ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಲೆಯನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಘೋರವಾದ ಈ ಕೊಲೆಗೆ ಯಳಂದೂರು ಪಂಡಿತನೇ ಕಾರಣನೆಂದು ಅನೇಕರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ದುಃಖವನ್ನೂ ರೋಷವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜಂಗಮರು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊಂಚುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರಲು ಒಡೆಯರು ಜೈನಮತ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರೆಂಬ ವದಂತಿಯೂ ಹರಡಲು ಜಂಗಮರೂ ಅವರ ಅನುಚರರೂ ಸಾಕುಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ದಿನ ಸಂಜೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನು ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅರಮನೆಗೆ ಮೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವತಿದ್ದು ಮೇಲೆ ಜಿದ್ದು ಆತನನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸತ್ತನೆಂದು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಒಡಿ ಹೋದರು. ಪಂಡಿತನು ಇನ್ನೂ ಸತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಕೆಳಕ್ಕೆ ಜಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟುತಿಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಊಳಿಗದ ವರು ಕೆಲವರು ಕೂಗನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಒಂದು ಆತನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಚದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದರು. ಅರಸರಿಗೆ ಸಮಾಚಾರ ತಲಪಿತು. "ಅಹಾ! ಏನು ಪ್ರಮಾದವಾ ಋತು!" ಎಂದುಕೊಂಡು ಒಡೆಯರೇ ಪಂಜೆನವರನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ತಮ್ಮ ಗುರುನಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಪಂಡಿತನು ಅವರು ಬರುವವರೆಗೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದು ಅವರು ಬಂದೊಡನೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳುಹಿಸಿ "ಇನ್ನು ನಾನು ಬದುಕುವ ಆಶೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲ; ತಾವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟವರು.

ನನ್ನ ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಧ್ಯಾಯಿಯಾದ ತಿರು ಮಲಾರ್ಯನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿರಿ. ದೇವರು ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳ ವನ್ನು ಮಾಡಲಿ" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು.

ಒಡೆಯರೂ ಸಹ ಹಾಗೆಯೇ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನನ್ನೇ ಮಂತ್ರಿ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಿದರು.

[ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಸಂ. ೧, ಪುಟ ೫೪, ೫೫, ೧೨೪, ೧೨೫, ೧೨೬ ; ಹೊಸ ಗೆಜಿಟ
ಯರ್ ಸಂ. ೧೧, ಭಾಗ ೪, ಪುಟ....., ಸಂ. ೪, ಪುಟ ೮೭೧, ೮೭೨ ; ವಂಶ
ರತ್ನಾಕರ ಪುಟ ೧೪೬, ವಂಶಾವಳಿ ಪುಟ ೧೦೫]

೨೧ ವಂಜುಗಳ ಯುದ್ಧ

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು ರಾಜರಾದಮೇಲೆ ಮರಾಟೆಯವರು ದಂಡತ್ತಿಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ದಳವಾಯಿ ಕುಮಾರಯ್ಯನನ್ನೂ ಆತನ ಮಗ ದೊಡ್ಡಯ್ಯನನ್ನೂ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಆಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಮರಾಟೆಯವರ ಒಂದು ದಂಡು ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕಲಸಗೆರೆ ಕೊತ್ತತ್ತಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಬಳಿ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಒಡೆಯರು ಆಗಲೇ ದೊಡ್ಡಯ್ಯನನ್ನು ಕೆಲವು ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ದಳವಾಯಿ ಕುಮಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ದೊಡ್ಡಯ್ಯನು ಕಾಪೇರೇವುರದ ಕಣಿವೆಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮರಾಟೆಯವರ ದಂಡು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿರಲು ರಾಜರು ದೊಡ್ಡಯ್ಯನಿಗೆ "ಈ ಕಲಸಗೆರೆ ಕೊತ್ತತ್ತಿ ಗ್ರಾಮದ ಬಳಿ ಇಳಿದಿರುವ ಮರಾಟೆಯವರ ಸೈನ್ಯದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಮೂರೂ ಅರಿಯದಂತೆ ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಕೂಡಲೆ ನಮ್ಮ ದಂಡಿನಲ್ಲಿರುವ ೨-೩ ಸಾವಿರ ದನದ ಕೊಂಬುಗಳಿಗೆ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ವಂಜುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಮೂರು ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಸೈನ್ಯವು ತಮ್ಮನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಂತೆ ಭ್ರಾಂತಿಯು ಮರಾಟೆಯವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಚದರಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಅವರು ಭ್ರಾಂತರಾದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವು ಅವರನ್ನು ತಾಗತಕ್ಕದ್ದು! ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವಂತೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿ

ద్వేషే" నామ ఆద్యనాశివః, దోష్టయ్య ముంతాద
 సేనానాయకరు అదరంతయో దనగళిగే పంజుగళన్న కట్టిసి
 మూడు దిక్కిగని ఓడిసి, లుళిద దిక్కినింద సంజరినూత్త మరా
 టియవర మోలే బిచ్చరు. మరాటియవరిగే చిక్కుతొజ
 దంతాగి తారుమారాగి పలాయనమాటదర . బీళకు శరి
 దాగ అవర లుగ్రాణవేల్లవూ దోడ్తయ్యన కృగే ఒంతు.
 మరాటియవర నాయకర తలెగళన్న కత్తరిసి స్థేసికరు దోడ్
 య్యసిగే సమర్పిసిదరు. దోడ్తయ్యను ఆ తలెగళన్న తేగేసి
 క్షొండు దొరగళ సన్నిధిగే ఒండు అడ్డబద్దు ఎల్ల సంగతి
 యన్న బిన్నయిసిదను. ఒడయరు ఆ తలెగళల్ల శ్రీరంగ
 పట్టణద క్షోటి బాగళుగొందన్న మృషారు క్షోటి బాగళు
 గొందన్న కట్టిసిదరు. దోడ్తయ్య ముంతాద సేనా
 నాయకరిగే బతుళ సన్మానవు దొరమెతు.

೨೨ ಶ್ವೇತವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ವಿಗ್ರಹ

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜಬಡೆಯರು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಂಜಾವೂರಿನಲ್ಲಿ ವೆಂಕೋಬೆಯ ಮಗ ಸಾಹುಜಿ ಎಂಬಾತನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಈ ಸಾಹುಜಿಯು "ಈ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜನದು ಎಷ್ಟು ಗರ್ವ! ಅವನ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೇಲುಕೋಟೆಯೊಂದು ಏನೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಎಷ್ಟು ಕ್ಷೇತ್ರವಿನ್ನಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೇಶ ದಲ್ಲಾದರೋ ಶ್ರೀರಂಗ, ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ, ಕುಂಭಕೋಣ, ಕಂಚಿ, ಮನ್ನಾರಗುಡಿ ಮುಂತಾದ ಎಷ್ಟು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಚಿದಂಬರ, ಮಧ್ಯಾಜ್ಞಾನ, ಮಧುರೈ, ರಾಮೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳೂ ಇವೆ. ಇವನದೇನು ಹೆಚ್ಚು—ಇವನ ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯದ್ದೇನು ದೊಡ್ಡದ್ದಕ್ಕೆ?" ಎಂದು ಹಂಗಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದನು. ಈ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜಬಡೆಯರು ಖಿನ್ನತೆಯನ್ನೂ ಕೋಪವನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಉಪಾಯದಿಂದ ಶ್ರೀಮುಷ್ಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ವೇತವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಜಾಣರೂ ಮುಕ್ತಿವಂಶರೂ ಆಗಿದ್ದ ಜನರು ಕೆಲವರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ತರಲು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅವರು ಶ್ರೀಮುಷ್ಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಚಕ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ರಾತ್ರಿ ನೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಯಾದೂ ಅರಿಸುದಂತೆ ಆ ಶ್ವೇತವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಬಿಜವಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಆಗ ದೊರೆಗಳು ಆನಂದಪಟ್ಟು ಅರಮನೆಯ ಬುಗಡೆಯಲ್ಲಿ

ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಒಂದು ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಆದನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ
ಮಾಡಿಸಿದರು.

[ವಂಶರತ್ನಾಕರ ೧೧೦-೧೧೧, ಮತ್ತು ವಂಶಾವಳಿ ಪುಟ ೧೩೯-೧೪೦.
ಎಚ್‌ಆರ್‌ಆರ್‌ ಹೊಸ ಗೆಜಿಟಿಯರ್ ಸಂ. ೨, ಭಾಗ ೪ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಯಸ್. ಕೃಷ್ಣ
ಸ್ವಾಮಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರ. ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.]

೨೩ ರೈತರ ಬಂಡಾಯ

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವು ಕೈಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಒಡೆಯರ ರಾಜ್ಯವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಳಿಯಿತು ; ರಾಜ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ವೆಚ್ಚವೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ರಾಜಒಡೆಯರು ಉಪಾಯದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಂಠೀರವ ಒಡೆಯರು ಹಣದ ತೊಂದರೆ ಒಂದಾಗ ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು ; ಧನಿಕರೆಂದು ಹೆಸರಾದವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅವರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆರಸರು ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ವಿರೋಧವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಂತಹವರು ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕಸವನ್ನು ತುಂಬಬೇಕೆಂಬುದು ಬಲವಾದ ಆಸೆಯಾಯಿತು.

ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತ ಈ ದೊರೆಗೆ ಹಣದ ಯೋಜನೆಯೇ ಬಹಳ ನಾಯಿತು. ರಾಜಾದಾಯ ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ನೋಡಲು ಈ ದೊರೆಗಳು ನೆಲಗಂದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ೨೫ ಕೆಲವು ರೈತರು "ಆರ ಮನೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಕಂದಾಯ, ವಾರದ ದಸಸ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ನಾವು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಡಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನು ಉಳು ಕ್ಕಾನೆ. ದೇವೇಂದ್ರನು ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ, ನಾವು ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟು ಪೈರುಮಾಡಿ ನಮಗೇತಕ್ಕ ಕೊಡಬೇಕು" ಎನ್ನುತ್ತ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸದೆ ದುರಗೆಯೇಳುವ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಆಗ ಒಡೆಯರವರು ಮುಸ್ಸಿರಾದ ರೈತರನ್ನು ಹಿಡಿತರಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿಸಿದರು ; ದುರಗೆಯು ಏಳುವುದಕ್ಕೆ ನೋದಲೇ ಆಡಗಿ ಹೋಯಿತು.

ನೆಲಗಂದಾಯವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ದೊರೆಗಳು ಹಣವನ್ನು ಶೇಖರಮಾಡಿದರು. ನಿತ್ಯವೂ ೨೦೦೦ ವರಹ

ಗಳು ನಾಮತೀರ್ಥದ ವೇಳೆಗೆ ಅರಮನೆಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಕಟ್ಟಳೆಮಾಡಿದ್ದರು ; ಎಂದಾದರೂ ಹಣ ಬರುವುದು ಸಾವಕಾಶವಾದರೆ ದೊರೆಗಳು ರಾಮಾಯಣ ಪಾರಾಯಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ ಕಳೆದು ೨೦೦೦ ವರಹ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಅವುಗಳನ್ನು ಪಾಸಾ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಅನಂತರ ಆರೋಗಣೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ನೆರೆನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಭಿಗಳೆಂಬ ಹೆಸರು ಸಾಧಾರಣವಾಯಿತು. ಮಧುರೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಹಂಗಿಸುವಂತಹ ಹಾಡುಗಳು ಜನರ ಬಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದುವು ; ಏಕೆಂದರೆ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಗಮ್ಮನೆಂಬಾಕೆಯು ಅನೇಕ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದನೆಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಒನೆ ಹೆನ್ರಿಯಂತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಈರೀತಿ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು ಬಂದರೂ ಅವರು ಗಳಿಸಿದ ಹಣದಿಂದ ರಾಜ್ಯವು ಧದ್ರವಾಯಿತು.

[ವಂಶರತ್ನಾಕರ ಪುಟ ೧೨೧, ೧೨೪ ; ಮಂಶಾವಳಿ ಪುಟ ೧೨೩, ೧೨೬ ; ಸತ್ಯನಾಥಯ್ಯರವರ ಮದುರೆ ನಾಯಕರ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಗೆಜಿಟಿಯರ್]

೨೪ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವಲ್ಲ, ಫಿರಂಗಿಪಟ್ಟಣ

ದೊಡ್ಡಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಸರದಾರನೊಬ್ಬನು ಸಸೈನ್ಯನಾಗಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುತ್ತಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ದಂಡಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕೋಟೆಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೋವಿ, ಫಿರಂಗಿ, ಗುಂಡು, ಜಂಜಾಲು, ತುವಾಕಿ, ಮಕರಡಿಬ್ಬಿ, ಜಬರಜಂಗಿ, ಬಾಣ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಮೈಸೂರಿನ ಸೈನಿಕರು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ಆ ಸರದಾರನು ತನ್ನ ಕಡೆ ಬಹಳ ಜನಗಳು ಹತ್ತರಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯದಿಂದ ಎದೆಗೆಟ್ಟು "ನಾವು ಕತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುವವರು. ಇವರಾದರೋ ಮದ್ದುಗುಂಡಿನಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ, ನಮ್ಮ ಬಹು ಸೇನೆಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದರು. ಇದು ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣವಲ್ಲ, ಫಿರಂಗಿಪಟ್ಟಣವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ" ಎಂದು ತನ್ನ ಸೇನಾಪತರ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿ ಇವರ ಸಂಗಡ ಯುದ್ಧಮಾಡಲಾರೆವೆಂದು ಹೊರಟುಹೋದನು.

೨೫ ಕೈಲಾಗದ ಅರಸರು

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ತರುವಾಯ ಅವರ ಪುತ್ರರು ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜರೆಂಬುವರು ಪಟ್ಟವನ್ನೇರಿವರು. ಇವರು ಜನ್ಮತಃ ಮೂಕರಾಗಿದ್ದರು. ತಂದೆಗೆ ಅಪ್ಪನಾಗಿ ಮಂತ್ರಿ ಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಿರುಮಲಾಯ್ಯನು ಇರುವವರೆಗೂ ಆಡಳಿತವು ಛದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ತೀರಿಹೋದ ಮೇಲೆ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಜಿಗಿತಪ್ಪಿತು. ಮೂಕರಸರು ಆಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನಷ್ಟು ನಯಭಯಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ನೆನಪು ಇನ್ನೂ ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಮೂಕರಸರು ಹತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲ ಅನುಭವಿಸಿದರು.

ಮೂಕರಸರ ತರುವಾಯ ದೊಡ್ಡಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರೆಂಬ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ದೊರೆಗಳಾದರು. ಇವರಿಗೆ ಕೋಪವು ಬಲು ಬೇಗ ಬರುತ್ತಿತ್ತು; ಕೋಪ ಬಂದಾಗ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ನೋಡದೆ ಎದುರಾದವರನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಹಿಂಸೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿ ಕ್ರೂರವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಪರಕ್ಷಣವೇ ಅವರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯು ಈ ದೊರೆಗಳಿಗಿಲ್ಲ; ಹೆಮ್ಮೆಯೂ ಲೋಲುಪ್ತಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲ ರಾಜರಾಗಿದ್ದರೂ ಆಡಳಿತದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಛಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ತಾವು ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಮಾನರೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ರಾಜರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸುಖಗಳನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತ ಅವರಿಗೆ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳ ತೊಂದರೆಕೊಡದೆ ತಾವೇ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜರು

ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಹಣ ಬೊಕ್ಕಸದಿಂದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ರಾಜರು ಸಂಗೀತ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ನಾಚು, ರಂಗು ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಮೃಗಶಾಲೆಗೇ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ವರಹಗಳನ್ನು ಇವರು ವೆಚ್ಚಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಮೃಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಲಿ, ಕರಡಿ, ಸಿವಂಗಿ, ಕಾಡೆಮ್ಮೆ, ಹುಲ್ಲೆಕರು, ಕಡವೆ, ಸಾರಂಗ, ಕಪಿ, ಗಿಣಿ, ಮಲೆಸೇನೆ, ಕಾಳಿಂಗ, ನವಿಲು, ಪುನುಗಿನಬೆಕ್ಕು, ನಾರಿವಾಳ, ಗೌಜಲಹಕ್ಕಿ, ಲಾವಕನಹಕ್ಕಿ, ಗಿಡಗ, ಭೈರಿ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಮೃಗಗಳಿದ್ದವು. ಈ ರಾಜರು ಈ ಮೃಗಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತ ಬೊಕ್ಕಸದ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚಮಾಡಿದರು.

ಈ ದೊಡ್ಡಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹಿರಿಯ ಕುಟುಂಬ ವೇವಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರು ರಾಜ್ಯದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಲಿಹಿಡಿದು ದತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಚನೆಮಾಡಿದರು. ಮುಂದೆ ಆಳಿದ ಚಾನುರಾಜ ಒಡೆಯರಿಂಬವರೂ ಚಕ್ಕಕೃಷ್ಣರಾಜ ರೆಂಬವರೂ ಗೊಂಬೆಗಳಂತಾದರು.

೨೬ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಚಾಮರಾಜ

ದೊಡ್ಡ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತೀರಿಹೋದ ತರುವಾಯ ಅವರ ಹಿರಿಯರಸಿ ದೇವರಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರು ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ದಳನಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯಂದಿರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ "ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾತಿಯಾದ ಅಂಕನಹಳ್ಳಿ ದೇವರಾಜೇ ಅರಸಿನವರ ಪುತ್ರ ೨೮ ವರ್ಷವಯಸ್ಸುಳ್ಳ ಚಾಮರಾಜಯ್ಯನನ್ನು ಸಕುಟುಂಬವಾಗಿ ಕರೆಯಿಸಿ ನಮಗೆ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರದ ಗೋಜಿಗೆ ಒರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುವ ಮೊದಲೇ ಮುಂದಿನ ರಾಜರಿಂದ ಹೇಳಿಸಿಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅದರಂತೆ ಆ ಯಧಿಕಾರಿಗಳು ಚಾಮರಾಜಒಡೆಯರನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿಸಿ ಪಶ್ಚಿಮವಾಹಿನಿಯನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಒಪ್ಪಂದಮಾಡಿಸಿ, ಅಧಿಷ್ಠಾಪಕಮಾಡಿಸಿದರು.

ರಾಜಪದವಿಗೆ ಬಂದ ಚಾಮರಾಜಒಡೆಯರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಆವಕಾಶವಿಲ್ಲದ ಹಾಗಿತ್ತು. ದೇವರಾಜಯ್ಯ ನಂಜರಾಜಯ್ಯಂದಿರೇ ಅರಮನೆಯ ಉಳಿಗದವರನ್ನೂ, ಸೇನೆಯನ್ನೂ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯದ ಆದಾಯ ವ್ಯಯವನ್ನು ತಾವೇ ನಡೆಸುತ್ತ ದೊರೆಯನ್ನು ಮೂಲವಿಗ್ರಹದಂತಿಟ್ಟು ನಿರೂಪದ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು "ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾವು ಉದಾಸೀನರಾಗಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ; ಈ ಜನಗಳ ಅಧಿಕಾರ

ವನ್ನು ತೆಗೆದು ನಮ್ಮ ಆಪ್ತರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಕೊಡಬೇಕು" ಎಂಬ ದಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರು. ಇಬರ ಸುಳಿವು ಹೇಗೋ ದಳವಾಯಿ ವೇವರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವಾಬಮ್ಮಣ್ಣೆಯವರನ್ನು ಕಂಡು "ನಿಮ್ಮ ಸ್ವೀಕೃತ ಪುತ್ರರು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಏನೇನೋ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಗಲೇ ಕೆಲವು ಚಾಕರರನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆ ದುಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ನೋಡಿದರೆ ಸಮ್ಮನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸುವ ಯೋಚನೆ ಯನ್ನು ಬಳೆಸುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದು ವಿಪ ರೀತವಾದರೂ ಆದೀತು. ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಂದು ಏನಾದರೂ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದರೆ ಅನುಮಾನದಿಂದ ತಾವದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೆ ಈಗಲೇ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ತಾವು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹಾಗೆಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದೀವೆ" ಎಂದು ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ರಾಣಿಯವರು "ಹೇಗೆ ಹಿತವೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡ ಬೇಕು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸಹಾಯಮಾಡದಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯವು ನಿಷ್ಕಂಟಕ ವಾಗಿ ಸಡೆಯುವುದೇ?" ಎಂದರು. ಸಮಯ ನೀರೀಕ್ಷೆಮಾಡುವು ದೊಳ್ಳೆಯದೆಂದುಕೊಂಡು ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಆಪ್ತರೊಡನೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆತ್ತ ರಾಜರಿಗೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಮಾತುಶ್ರೀಯವರನ್ನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ವರ್ತಮಾನವು ತಿಳಿಯಿತು. ಇನ್ನು ತಡಮಾಡಬಾರದೆಂದು ರಾಜರು ದಳವಾಯಿ ವೇವರಾಜಯ್ಯನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ದೇವಯ್ಯನೇಂಬ ಜಾತ್ರಾಧಿನಿಗೆ ಆ ಅಧಿಕಾರ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಬದಲಿ ವೀರಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬುವನನ್ನು ನೇಮಕಮಾಡಿ, ಗೋಪೀನಾಥಯ್ಯನೆಂಬಾತನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನತನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಕಂಠೀರವಯ್ಯ, ಕಡೂರು ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ, ನಾರಣಪ್ಪ, ಶಿವನಪ್ಪ—ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಆಪ್ತಮಿತ್ರರನ್ನು ತಮ್ಮ

ಮುತ್ತಾಲೋಚನೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಆಳಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟರು.

ಈ ವಿಧವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಆಚರಣೆಯು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಗೆ ದವರನೇಕರಿಗೆ ಸರಿಜೀಳಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮಾತುಶ್ರೀಯವರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ದೂರು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ವಿರೋಧಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಮಾತುಶ್ರೀಯವರು ಹಿಂದೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದು ನಿಜವಾಯಿತೆಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯಂದಿರು ರಾಜರು ಸ್ವಂತವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತದ ಲೋಪಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಾವೆಂದು ಶಂಕೆಪಟ್ಟು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದರು. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೈದರಲ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗೆ ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು "ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಶೂರರು. ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ನೀವು ನಮ್ಮಿಂದ ವೋಷಿತರಾದವರು. ನಮಗೆ ಈಗ ಸಮಯ ಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಅರಮನೆಯಿಂದ ನಿಮಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಸಂಬಳಸಾರಿಗೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಜರಿಗೆ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಚಾಕರಿಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾವ ಲೋಪವೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಾವೇ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ನೀವು ಮಾಡಿದರೆ ನಿಮಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆಯೇ ಮರುದಿನ ೨೦೦೦ ರಾವುತರು, ೬೦೦೦ ಬಾರಿಸವರು ಸಂಬಳವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚಾಕರಿಮಾಡುತ್ತಾ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗೆ ಒಂದು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದಲ್ಲಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಈ ಸಂಗತಿಯು ದೇವರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಆತನು ಚಗನ್ನಾಥ ದಾಸನೆಂಬ ಸಾಹುಕಾರನಿಂದ ೨ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕಡವಾಗಿ ತೆಗೆದು ಆ ದುಡ್ಡನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಿವಿರಮಾಡಿದ್ದ

ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು "ನಾವು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಬರತಕ್ಕದ್ದು" ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಸಮಯ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಸುತ್ತಲಿದ್ದನು.

ಶುಕ್ರವಾರ ಬಂತು. ಪ್ರತಿ ಶುಕ್ರವಾರವೂ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆ ಹೊಸ ಡಳವಾಯಿ ದೇವಯ್ಯನು ಸೇನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗೆ ೨ ಹರದಾರಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಕವಾಯಿತು ಮಾಡಿಸಲು ಹೊರಟನು. ಅವರು ಹೊರಟುಹೋದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ತನ್ನ ನೌಕರಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಕವಾಯತಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ದಂಗೆ ಒಳಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿಟ್ಟು ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ನಿಲ್ಲನಾದನು.

ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಗತಿ ತೋರದಾಯಿತು. ಆಗ "ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನಿಮಗೂ ಸಮಗೂ ಮನಸ್ತಾಪವುಂಟಾಯಿತು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲದೇ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ದೇವರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರು. ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ "ಇವು ನಂಬತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಸಹಾಯದಿಂದ ಲ್ಲವೇ ಈತನು ರಾಜನಾದುದು, ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಈಗ ನಡೆಸಿದಂತೆಯೇ ಪುನಃ ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ 'ರಾಮಬಾಣ' ವೆಂಬಾನೆಯಿಂದ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಒಡೆಸಿ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಡೆಯವರನ್ನೇ ಪಹರೆಗಿಡಿಸಿದನು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕೋಲಾಹಲವೆದ್ದಿತು; ಆದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ದೇವರಾಜನ ವಶದಲ್ಲತ್ತು. ಮುಂದೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ನಾಗೋಜಿ ರಾಯನೆಂಬ ಜಮಾದಾರನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕರೆದು "ರಾಜ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾದ ಪಟ್ಟದ ಕತ್ತಿ ಮತ್ತು ಶಿಖಾಮೊಹರುಗಳನ್ನು ಆ ಚಾಮ

ರಾಜರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೋ " ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಹಿಂದೆಯೇ ತಾನೂ ಬಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಚಾಮರಾಜರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾಗೇಂದ್ರ ರಾಯನು ಬಂದು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ರಾಜಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ದೇವರಾಜಯ್ಯನು "ಅವೆರಡನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ" ಎಂದು ಕಟ್ಟುಮಾಡಿ, ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಚಾಮರಾಜರನ್ನು ಒಂದುಸಲ ನೋಡಿ "ಇವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಕಬ್ಬಾಳದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳುಪಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಒನ್ನ" ಎಂದು ಸೈನ್ಯದಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ದನು. ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಾದ ಚಾಮರಾಜರು ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ಒಂದು ದೇಟುಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡದೆ ಬಿನ್ನ ತೆಯಿಂದ ನಿರ್ಬಂಧ ಕೊಳ್ಳುಗಳಾಗಿ ಕಬ್ಬಾಳದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತರಾಗಿ ಸೆರೆಯಾದರು. ಪ್ರಧಾನತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪೀನಾಥಯ್ಯ, ದಳವಾಯಿ ದೇವಯ್ಯ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ವೀರಸೆಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದವಳುಮಂದಿ ಆಪ್ತರನ್ನು ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಪಹರೆಯಲ್ಲಿಡಿಸಿದನು.

ಇಷ್ಟು ಸಾಹಸದಿಂದ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಪಿತೂರಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾತುಶ್ರೀಯವರಿಗೆ "ತಾವು ಚಿಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಚಾಮರಾಜರ ಅರಸಿನವರ ೩ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಪುತ್ರರನ್ನು ದತ್ತಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿ ಸಮಸ್ತಾಧಿಕಾರವನ್ನೂ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲೆಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ಅವಸರ ಚಿಕ್ಕಕೃಷ್ಣರಾಯರೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ೧೭೨೪ರಿಂದ ೧೭೬೬ ರವರೆಗೆ ಆಳಿದರು. ಆಡಳಿತವೆಲ್ಲವೂ ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯಂದಿರ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿತ್ತು.

[ಎಲ್ಕಾ, ವಂಶತತ್ವಕರ, ಪುಟ ೧೫೭-೧೬೨, ವಂಶಾವಳಿ, ಪುಟ ೧೬೫-೧೭೧]

೨೭ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯ

೧೭೬೪ರಲ್ಲಿ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಬ್ಬಾಳ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ರಾಜದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಇಬ್ಬರು ಜ್ಞಾತಿಗಳು—ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯ.

ಚಾಲಕರಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರನ್ನು ಪಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈವರೂ ಪ್ರಧಾನಿಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಕನ್ನಂಬಾಡಿ ವೆಂಕಟಪತಯ್ಯನೆಂಬಾತನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೂವರೂ ಸೇರಿ ಅರಮನೆಯ ಆವಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ತಾವೇ ಸ್ವಂತ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡುದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಊಳಿಗದವರು ಲಂಚ ತಿಂದು ಶಿಫಾರಸುಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅದೋ ಗೃಹದವರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದುದಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯದ ಆದಾಯವು ಈ ಮೂವರ ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಚರರ ಪಾಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೀಗೆ ೫-೬ ವರ್ಷಗಳು ನಡೆದವು. ನಂಜನಯಿಂದ ಮೂವರೂ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿವರು ನಂಜರಾಜಯ್ಯನೂ ಐಕ್ಯಾರ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತ್ಯಕಾಲವು ಸಮೀಪವಾಯಿತು. ಆಗ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ತಾನು ಮಾಡಿದ ನೀಚಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೊಂದುಕೊಂಡನು. ತಾನು ಗಳಿಸಿಟ್ಟ ದ್ರವ್ಯವು ರಾಜರದೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬ ಚಂದಾಯಮ್ಮಣ್ಣಿಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಉಳಿದ ೨ ಲಕ್ಷ ವರೆಹಗಳಷ್ಟು ಧನವನ್ನು ದೊರೆಗಳಿಗೆ

ತಂದೆನೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಮಾತು ಪ್ರೀತಿಯವರನ್ನು ಕಂಡು ಮೃದಾಧ-ಗನ್ನು ತಳಿಸಿ ದುಷ್ಟರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಕೊಟ್ಟು ಪರಾಕ್ರಮವುತ್ತು ಈತನು ೧೭೩೯ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲವಾದನು. ಸಾಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ "ನನ್ನ ತರುವಾಯ ನನ್ನ ಪದವಿಗೆ ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನ ತಮ್ಮ ಕರಾಚೂರಿ ನಂಬರಾಜನು ಬಂದರೆ ತೊಂದರೆಯೇ ಸಂಭವಿಸುವುದು" ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿತನಾದ ಆ ಕರಾಚೂರಿ ನಂಬರಾಜನು ಎಂದೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

[ವಂಶರತ್ನಾಕರ ಪುಟ ೧೬೫ ; ವಂತಾವಳಿ—ಪುಟ ೧೭೫-೧೭೬ ; ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮುಂದಿನ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ]

೨೮ ಚಿಕ್ಕಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು

ಆವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತ ರಾಜರಿಗೆ "ನನ್ನ ತರುವಾಯ ನನ್ನ ಪದವಿಗೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನ ತಮ್ಮ ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದರೆ ಅನರ್ಥಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ" ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಕೊಟ್ಟನಷ್ಟೆ. ರಾಜರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರವಲ್ಲದೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನ ವಶದಲ್ಲಿಯೇ ಕೋಶಾಗಾರವೂ ಸೇನಾಬಲವೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಾಯಿತು. ಈತನಿಗೆ ಕರಾಚೂರಿ ಎಂಬುದು ಅಡ್ಡ ಹೆಸರು. ಸಹಸ್ರವಿರಲಿಲ್ಲ ಈತನಿಗೆ; ಎದುರಾದಿದರೆ ಕೋಪ, ಕೋಪಬಿಂಬೊಡನೆ ಕಠಾರಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕೈ. ಸುಪ್ತವಾಗಿ ಬರಬ, ಮೂರ್ಛ; ಇದರಮೇಲೆ ತಾನು ಬಹಳ ಚತುರನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಈತನು ನಡೆಸಿದ ಕೆಲಸಗಳು ಒಂದಾದರೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕೊನೆಗಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಶೌರ್ಯವೂ ಧೈರ್ಯವೂ ಕ್ರೂರದಿಂದಲೂ ಹಟವಾರಿತನದಿಂದಲೂ ಹದಗೆಟ್ಟು ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಚಿಕ್ಕಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ದೊರೆಗಳಾಗಿದ್ದುದು ಇಬ್ಬರು ಸೋದರರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೇನೂ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ರಾಜರು ಚಿಕ್ಕ ನಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದರು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಎಂಬ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನೇ ಸೇನೆಯ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಕೊಯಿಮತ್ತೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ದೇವನಹಳ್ಳಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಲಕೆಲವು ಜಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ತರುವಾಯ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತರರ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಧಾನಪರನಾಗಿದ್ದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ತತ್ಪುಗಳು

ತೋರಿಕೊಂಡು ಎಪತ್ತು ಒದಗಿದಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದನು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಚಿಕ್ಕ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ೨೭ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಸಂಜೆ ರಾಜಯ್ಯನ ಪುತ್ರಿ ದೇವಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರನ್ನೇ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡಿಸಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯಂದಿರು ತಮ್ಮ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಭದ್ರಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಆಳಿಯಂದಿರ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಮಾತ್ರ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಇಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜಒಡೆಯರಿಗೆ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವು ಬಲವಾಯಿತು. "ಈ ದೇವರಾಜಯ್ಯ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯಂದಿರು ನಮ್ಮ ಆಣ್ಣಂದಿರಾದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರವರಿಗೂ ಮಾತುಶ್ರೀಯವರಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ ತಂದಿಟ್ಟರು; ಕರ್ತೂರವಾದ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ನೀಚರಂತೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ನಡತೆಯನ್ನು ನಾವು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿದು ವಿಚಾರಣೆಮಾಡಬೇಕು" ಎಂದು ತಮ್ಮ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ "ಸ್ವಜನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಈ ತೊಂದರೆ ಸಂಭವಿಸಿದೆ. ಇವರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕು" ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದವರಾದುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಶೌರ್ಯವೂ ಅನುಭವವೂ ಸಾಕಾದಷ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ; ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದ ಕಳೆ ಮನೆತನದವರ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ಮುರಿಯಲು ತಕ್ಕ ಸಂಧಾನಸಮರ್ಥರು ಯಾರೂ ಇವರ ಆಪ್ತಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ದೊರೆಗಳು ಇವರೊಡನೆ ಯೋಚನೆಮಾಡಿದಾಗ ಕೆಲವರು "ಸಮಯ ನೋಡಿ ಇಬ್ಬರು ಸೋದರರನ್ನೂ ಉಪಾಯದಿಂದ ಹಿಡಿತರಿಸಿ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿಡುವುದೇ ಪರಮೋಪಾಯ" ಎಂದು ಸಲಹೆಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಗುಪ್ತಾಲೋಚನೆಗಳ ಸುದ್ದಿಯು ದೇವರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ಗೊಡ್ಡಚಾರರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಈತನು ರಾಜರಿಗೆ ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದೂ ಆಪ್ತರಂತಿದ್ದ ದುರ್ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ದೊರೆಗಳು

ಕೋಪಗೊಂಡು ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ತೋರುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದರು. ರಾಜರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಮೈಗಾವಲಿನ ಷಳದವರು ಸ್ವಾಧೀನರಾಗಿದ್ದರು; ಅವ್ಯವರ್ಥದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಭಟರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಇಷ್ಟುಂದಲೇ ರಾಜರು ತಾವು ಶಕ್ತಿವಂತರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು.

ದೊರೆಗಳ ಹಿರಿಯ ಪತ್ನಿ ದೇವರಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರು ದೇವರಾಜಯ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದಿದ್ದವರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಕೆಯು ದೇವರಾಜಯ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ರಾಜರ ಪ್ರವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಹಿಂದೆ ಚಾಮರಾಜ ಬಡೆಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವುಳ್ಳು ತಿದ್ದಿನಾಡುದರಿಂದ ನಿರಾಸಿ, ಪುನಃ ಬಳ್ಳಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿಯೇ ರಾಜರ ವಿರೋಧ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ದೇವರಾಜನು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿಸಿದಂತೆ ರಾಜರು ತಾವು ಬಲಿಷ್ಠರೆಂದೂಕೊಂಡು ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ನಿಷ್ಕರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕರಾಚೂರಿ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ; ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ರಾಜರನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಬಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಏನೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಪಟ್ಟವು ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೇ ಆಗುವುದೆಂದು ಭರವಸೆಕೊಟ್ಟು ದೇವರಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಕೆಯ ಕೈಯಿಂದ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ವಿಷವನ್ನಿಡಿಸಬೇಕೆಂಬುದು. ಇದರಿಂದ ಸದ್ವಿಲ್ಲದೆ, ಹೆಚ್ಚು ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯವು ಕೈಗೊಡುವುದೆಂದು ಕರಾಚೂರಿಯಾತನ ಯೋಚನೆ. ಇದನ್ನು ತಂದೆಯವರ ಇಷ್ಟವೆಂದು ದೇವರಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯು ಕೋಪಗೊಂಡಳು; ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ಈ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗೆ ತೂಲಗಳಂತಿದ್ದವು. ಆಕೆಯು ಕೋಪಗೊಂಡದ್ದೇ ಆಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಎನ್ನೋ ಅನಿಷ್ಟಸಂಭವಿಸಲಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ತನ್ನನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸುವವರೆಗೂ ಉಪ

ವಾಸವಿರುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹುಟ್ಟಿಮಾಡಿದಳು. ಕರಾಚೂರಿ ಯಾತನ ಈ ಆಲೋಚನೆಯು ಕೆಟ್ಟಿತು. ದೇವರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದು ತಿಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಅಣ್ಣನ ನಿದಾನವು ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತ್ತು. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸದೆಯೇ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಬಿಡಬಹುದೆಂದು ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಈ ಒಗೆಯ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು; ಯೋಚನೆಯು ವಿಫಲವಾಗಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ "ಇನ್ನು ಏಳಂ ಬಮಾಡಬಾರದು. ಧೂರ್ತನದಿಂದಲಾದರೂ ರಾಜರ ಅಧಿಕಾರ ವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ" ಎಂದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯ ವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಆತುರಪಟ್ಟನು. ದೇವರಾಜಯ್ಯನು "ವೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಕಬ್ಬಾಳ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ ನಮಗೆ ಅಪಖ್ಯಾತಿಯಿದೆ. ಅದನ್ನು ವೆಚ್ಚಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಈಗ ನಾವು ಮಾಡಬಾರದು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಕರಾಚೂರಿಗೆ ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ತೀವ್ರವಾಗಿಯೇ ರಾಜ ಸಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಣ್ಣನ ಹಿತವಾದವನ್ನು ಕೇಳದೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೋಟೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೆಜ್ಜೆಗಿಳಿದು ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಘರಂಗಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅರ ಮನೆಯವರು ತಕ್ಕ ಸನ್ನಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎದುರಿಸಲು ಸಿದ್ಧ ರಾದರು. ಆಗ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಅರಮನೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿ, ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮದ್ದುಸುಟ್ಟು ಹಾರಿಸಿ ಬೀಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜನ ಅನುಚರರು ಅಂತಃಪುರದ ಕಡೆಗೋಡಿದರು. ಆಗ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಅರಮನೆ ಯೊಳಗೆ ಬಂದು ರಾಜರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಬಲವಂತದಿಂದ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಧೂರ್ತವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ "ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಸಿಕ್ಕ ಗಂಡಸರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಬನ್ನಿ" ಎಂದು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅವರು ಹಾಗೆಯೇ ಹುಡುಕಿ ಅನೇ

ಕರನ್ನು ಎಳೆದುತಂದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ರಾಜರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿದಮೇಲೆ ಉಳಿದವರ ಕಿವಿಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಅವನ ಭಟರು ಹಾಗೆಯೇ ಕುಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ರಾಜರು ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಅಣಕಿಸುವ ಸ್ವರದಿಂದ "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರೇ! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿಮ್ಮ ಆಪ್ತರಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವವರನ್ನು ಇವರು" ಎಂದು ತನ್ನ ಕಡೆಯವರನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಒರಟುತನದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಪ್ರವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮರುಗಿ "ನಾನೆಷ್ಟು ತಡೆದರೂ ಈ ಮೂರ್ಖನು ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ಸಂಗಡ ಇದ್ದು ಅಸಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ದೂರವಾಗಿರುವುದೇ ಲೇಸು" ಎಂದು ನಿರ್ಧರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ಸಂಸಾರವನ್ನೂ ಆಪ್ತರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ೧೦೦೦ ರಾವು ೨೦೦೦ ಕಾಲಾಳುಗಳೂ ಇದ್ದ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು, ೨೫೦೦೦೦ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು, ಗಜಪುಟವು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಸತ್ಯಮಂಗಲವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ದೂರವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡನು.

ಇತ್ತ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ತಾನೇ ತಾನಾದನು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಾಟೆಯವರು ಮುತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಅವರನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲಾರದೆ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಹಣತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೈದರನು ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ಬಂದು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೈದರನಿಗೆ ಸೋಲುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂತು.

೨೯ ಹೈದರನೂ ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನೂ

ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಸತ್ಯಮಂಗಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನೇಲೆ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದ ಕರಾಚೂರಿ ಯಾತನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮರಾಠಿ ಯವರು ರಾಜಧಾನಿಯ ಬಳಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಹಣಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಪಡಿಸಿದರು; ಹಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಹೇಳಿದರೂ ಮರಾಠಿಯವರು ಹಟೆ ಹಿಡಿದು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನೇ ಹಾಕಿದರು. ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಸಾಹಸದಿಂದ ಹೋರಾಡಿದನು; ಆದರೆ ಬಲ ಶಾಲಿಗಳಾದ ಮರಾಠಿಯವರೇ ಗೆದ್ದರು; ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಸೋಲನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ೩೨ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡ ಲೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಬೊಕ್ಕಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣವೂ ಅಭರಣ ಗಳ ಬೆಲೆಯೂ ಸೇರಿ ೫ ಲಕ್ಷಗಳೇ ಆದವು; ಉಳಿದ ಹಣಕ್ಕೆ ನಂಜ ರಾಜಯ್ಯನು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಅಡಮಾನವಿಡಬೇಕಾ ಯಿತು.

ಓಗಿಗೆ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಹಣಗಾಡುತ್ತಿರಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ದಿಂಡು ಗಲ್ಲು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ಹೈದರನು ಬಂದು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಹೈದರನ ಮಿತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಪಿಂಡೇರಾಯನು ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಸತ್ಯಮಂಗ ಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟಕೂಡಲೆ "ನಿನ್ನ ಜಮೀನ್ದಾರ್‌ಗಳು ನಿನ್ನ ಕೈತಪ್ಪಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯಂದಿರ ಕೈಸೇರುವಂತಿವೆ. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನೀನು ಬರುವುದು ಅವಶ್ಯ" ಎಂದು ಹೈದರನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಅದಂತೆ ಹೈದರನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲು ಕಿದ್ದ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನೊಂದಿಗೆ "ಅಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆ ಬರುವಾಗ

ನನಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದರೆ ನಾನು ನನ್ನ ದುಡಿಸೊಡನೆ ಬಂದು ಈ ನಷ್ಟವನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈಗಲಾದರೂ ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಉಳಿದ ಹಣ ಕೊಡುವ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಡಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸೂಜಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ದೇವರಾಜಯ್ಯನನ್ನು ಕಾಣಲು ತನಗೆ ಸಲಿಗೆಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಬಂಡೇರಾಯನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಸತ್ಯಮಂಗಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಅಲ್ಲಿ ಬಂಡೇರಾಯನ ಜಾಣತನದಿಂದ ಹೈದರನ ಚಹರೆಯಗಳು ಉಳಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಈ ಕೆಲಸವು ಮುಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಹೈದರನು ದಿಂಡುಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡನು.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೈದರನು ಹೊರಟುಹೋದ ತರುವಾಯ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕರಾಚೂರು ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡನು, ಸೈನಿಕರ ಸಂಖ್ಯಾವಾರಿಗೆ ಗಳು ಬಹು ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಂದಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬೇರೆ ಗತಿಗಾಣದೆ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಮನೆ ಮುಂದೆ ಸಾಲುವಾಲಾಗಿ ಧಾರಣಾವ್ರತ ಹಿಡಿದು ಅವರು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು; ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಆಹಾರದ ದಿನವಾಗಲಿ ನೀರಾಗಲಿ ಸಾಗುವುದಕ್ಕೇ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದೆ ಉಗ್ರಾಣಗಳ ಧಾನ್ಯದವಸವನ್ನು ಮಾಡಿದನು; ಆದರೂ ಸೈನಿಕರ ಸಾಲವು ತೀರದಾಯಿತು. ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೋಪವಿಳಿಯಿತು.

ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಹೈದರನು ಬಂಡೇರಾಯನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಸತ್ಯಮಂಗಲದ ಬಳಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಸತ್ಯಮಂಗಲದಲ್ಲಿಯೇ ದೇವರಾಜಯ್ಯನಿದ್ದುದು; ಹೈದರನು ಅಲ್ಲಿ ತಲಸಿದ ಕೂಡಲೆ ತಾನೊಬ್ಬೊಂಟಿಗನಾಗಿಯೇ ಆತನಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು "ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವು ಕೆಡುತ್ತಲಿದೆ. ತಾವು ದೊಡ್ಡವರು; ತಮ್ಮಂತಹವರು ಆಗ್ರಹಗೊಂಡು ದೂರವಾಗಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯವು ಕೆಡುವುದು.

ತಾವು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಚೆತ್ತೈಸಿದರೆ ಪುನಃ ಎಲ್ಲ ರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾಧಾನವು ಹುಟ್ಟಿತು. ತಾವು ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಬೇಕು" ಎಂದು ಎನಯದಿಂದ ಹೇಳಿ ಖಂಡೇರಾಯನಿಂದಲೂ ಅದೇ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಹೇಳಿಸಿದನು. ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ದೊಡ್ಡಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಮೂವರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಗಜಪತಿ ಹಟ್ಟಿಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಹರದನಹಳ್ಳಿಯೆಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಿದ್ದು, ಆ ಮೇಲೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಮೈಸೂರನ್ನು ತಲುಪಿದಕೂಡಲೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು "ನಾವೆಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರು ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನವರು ಅಂದು ದೊರೆಗಳನ್ನು ಅವಮಾನಪಡಿಸಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ತಂದಿಟ್ಟಿರುವ ಕಳಂಕವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕುವವರೆಗೂ ಅವರನ್ನು ನೋಡಲಾರೆವು. ಈ ಮಾತನ್ನು ನೀವು ತಿಳುಹಿಸಿ" ಎಂದು ಹೈದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಖಂಡೇರಾಯರನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು ಅವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ರಾಜರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಹಿಂದೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಮಹಾಪರಾಧವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಹೈದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಖಂಡೇರಾಯರು ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನನ್ನೂ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಪುರಪ್ರಧಾನರನ್ನೂ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರನ್ನು ಸೇರಿದಕೂಡಲೆ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ದೇವರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿ ಹಿಂದೆ ತಾನು ಗೈದಿದ್ದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಮ್ರತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ದೇವರಾಜಯ್ಯನೂ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ವಂಶಕ್ಕೆ ಅಂಟಿದ್ದ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು ಹೋದಂತೆಂದು ನೆನಪಿಸಿ ತಮ್ಮನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ರೊಡನೆ ಹೊರಟನು. ಆದರೆ ಒಂದು ಸೇರಿದ ೬ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಮೇ ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತನಾಗಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಕಾಲವಾದನು. ಪುನಃ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಆಡಳಿತವೇ ಉಳಿಯಿತು. ಹೈದರಲ್ಲಿ ಖಂಡೇ

ರಾಜರ ಪ್ರಯತ್ನವು ಈ ರೀತಿ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ನೆರವೇರದಾಯಿತು.

ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಸತ್ತಕೂಡಲೆ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಅಡಗಿದ್ದ ಅಸಮಾಧಾನವು ವುಸು ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಸಂಬಳಗಳು ಸಲ್ಲುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯು ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನನ್ನು ಬಯ್ಯಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟರು ; ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಹೊರಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಅಣ್ಣನ ಮರಣದಿಂದ ಮತ್ತೂ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಹೈದರರಲ್ಲಿ ಖಂಡೇರಾಯರನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು "ನಾಯಕರೇ ! ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಸೈನಿಕರ ಗದ್ದಲವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ. ನಮಗೆ ಈಗ ಶೋಕಸಮಯವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಹೈದರನಿಗೆ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಆಗ ದೊರೆಗಳೂ ಕೂಡ ಹೈದರನಿಗೆ "ಈಗ ಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದ ಘಾಜಿನ ದಗೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹೈದರನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಳೆದವರ ಹಾವಳಿಯು ಸಂತೀತನಾದ ದೊರೆಗಳು ಆಸೆಪಟ್ಟರು ; ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ತನ್ನ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಹೈದರನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೈದರನನ್ನು ನಂಬಿದ್ದನು. ಸೈನಿಕರು ಹೈದರನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ ತಮ್ಮ ಸಂಬಳಗಳು ದೊರಕುವವೆಂದಿದ್ದರು. ಇತರ ಜನರು ಸೋದರ ರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ಹೈದರನಲ್ಲೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲನಾಗುವನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೈದರನು ಬೇಕಾದನನಾದನು.

ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುಮಾಸ್ತೆಗಳೂ ಶಾಸನಭಾಗವೂ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ಸುಳ್ಳು ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನಿಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಹೈದರನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೈದರನು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆಸಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಗದರಿಸಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಹಿಂಸೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿ ನಜ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದನು. ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು

ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ತರಿಸಿದನು. ಈ ಒಟವಾಡೆಯ ಗಲಭೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು; ಎಲ್ಲೆಯೂ ಅಕ್ರಮ ನಡೆಯದಂತೆ ಹೈದರನು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಸೈನ್ಯದ ವರನ್ನೇ ಕಾವಲಿಗಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿ ಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ನೆಮ್ಮದಿವಂತರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಕರೆಕಳುಹಿಸಿ ನಯ ಭಯಗಳಿಂದ ಅವರಿಂದ ಸಚರಾಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಣ ವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದನು. ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬಾಕಿಯಿದ್ದ ಸಂಬಳ ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಸಾರಿದನು; ಆದರೆ ಅದೇ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪರಾಧಿ ನಾಯಕರನ್ನು ಕರೆಸಿ "ಈ ಸೈನಿಕರು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಬಳಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ದುಡಿದ ಚೀಲ ಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕೋಟಿಯನ್ನು ಏಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಊರು ಗಳಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ನೀವು ವೇಷವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾದಿದ್ದು ಅವರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಕೂಡಲೆ ಅವರಿಂದ ಅವರ ಗಂಟನ್ನು ಕಸುಕೊಂಡು ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತ ಕ್ಕಿದ್ದು" ಎಂದು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಆಜ್ಞೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಗಡೆದೊಡ್ಡ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಸಂಬಳಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು ಸೈನಿಕರಾಗಿದ್ದವರು ಕೋಟಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ತಮ್ಮ ಊರುಗಳ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದದ್ದೇ ತಡ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾದಿದ್ದ ಹೈದರನ ಸೈನಿಕರು ಕಳ್ಳರಂತೆ ಅವರಮೇಲೆ ಏದ್ದು ಗಂಟನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಏಟ್ಟರು. ಅತ್ತ ಒಟವಾಡೆಯಾದ ಹಣವೆಲ್ಲವೂ ಮರುದಿನ ಈ ಉಪಾಯದಿಂದ ಹೈದರನ ಮೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿತು. ಮೊದಲು ಹೈದರನು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಯವರನ್ನು ಈ ರೀತಿ ತೊಲಗಿಸಿ ಅವರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬರತರಫಾ ಮಾಡಿಸಿದನು. ದಂಗೆಯೇಳಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದವರ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಹೈದರನು ಉಳಿದವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಉಳಿದ ಭಾಗವು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುವಂತೆ ತನ್ನ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟನು. ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಹೈದರನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬಿದರು.

ಇದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮರಾಠಿಯವರು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆಯೇ ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಹೈದರನೂ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಟು ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಬಳಿ ಮರಾಠಿಯವರೊಡನೆ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಮರಾಠಿಯವರಿಗೆ ಬೇಸರವಾದುದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣಗಳು ಇತರೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು; ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಣ ಸಲ್ಲುವದಕ್ಕೆ ಆತುರದ ವಿರ್ವಾಡುಗಳನ್ನು ಹೈದರನೊಡನೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಪುಣೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಹೈದರನ ಕೀರ್ತಿಯು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹರಡಿತು. ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೈದರನು ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದರು. ದೊರೆಗಳು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೈದರನನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಫತ್ತೇ ಹೈದರಾಬಾದುರಾಜ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಹೈದರನು ಸವಿಜ್ಞಾನದ ಕೂಡಲೆ ಮರ್ಯಾದೆತೋರಲು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಅವನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡನು.

ಹೈದರನು ಪ್ರಬಲನಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಿಂದ ದೊರೆಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದುರ್ದಿನಗಳು ಓಪ್ಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಬಿಡಬಹುದೆಂದು ತೋರಿತ್ತು; ದೇವರಾಜಯ್ಯನ ಮರಣಾನಂತರ ಆ ಆಸೆಯು ಇನ್ನೂ ಬಳಿಯಿತು. ಮರಾಠಿಯವರೊಡನೆ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹೈದರನು ಹೆಣಗಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಖಂಡೇರಾಯನು ಅರಮನೆಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೋಗಿ ಒಮ್ಮೆ ರಾಜರಿಗೂ ರಾಣೀವಾಸದವರಿಗೂ ಅಪ್ಪನಿಸಿದನು. ಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ಹೈದರನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದನೇಲಿ ಖಂಡೇರಾಯನು ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವ ಸಂಧಾನವನ್ನು ದೊರೆಗಳೊಡನೆಯೂ ಹೈದರನೊಡನೆಯೂ ಆಲೋಚಿಸಿ ಹೂಡಿದನು. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಖಂಡೇರಾಯನು ಗೋಪ್ಸವಾಗಿ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಮೊದಲು ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಹೈದರನ ಬಿಡದಿಗೆ ಹೊರಟು ತಮ್ಮ ಸಂಬಳಗಳು ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಂದಾಯವಾಗದೆದವೆ ಯೆಂದೂ ಎಷ್ಟು ಕಾಲವನ್ನು ತಾವು ತಳ್ಳಬಹುದೆಂದೂ ವಿನಯ ದಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸಂಬಳಗಳು ದೊರಕುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡಬೇಕೆಂದು ಆತನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಹೈದರನು ಅದಕ್ಕುತ್ತ ರವಾಗಿ "ನನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ಬಟವಾಡೆಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಆದಾಯವು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ಸಂಬಳಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ನಾನು ಶಕ್ತನಾಗಿಲ್ಲೇನೆ. ನಿಮ ಗಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವ ಆದಾಯವು ನನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ಬರುವು ದಿಲ್ಲ; ನಾನು ಹೇಗೆ ನಿಮಗೆ ಕೊಡಿಸಲಿ?" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆವರು "ಆ ಆದಾಯವು ನಂಜರಾಜಯ್ಯಂದಿರ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ ಆಗುವದು" ಎಂದರು. ದಿನೇ ದಿನೇ ಸೈನಿಕರು ಹೈದರನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಬಲವಂತ ಪಡಿಸಿದರು; ಕಡೆಗೊಂದು ದಿನ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೈದರನೇ ಮುಂ ದಾಳಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಧಾರಣಾವ್ರತ ಹಿಡಿದು ಮುಷ್ಕರಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಪಡಿಸಿ ದರು. ಹೈದರನು ಬಲವಂತಕ್ಕೊಪ್ಪಿದಂತೆ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡನು. ಇದರ ವಿವರವು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಕಿವಿಗೆ ಆಗಲೇ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಹೈದರನೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದುದರಿಂದ ಪಿತೂರಿಯು ಬಲವಾದುದೆಂದು ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಿದನು; ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಸೈನಿಕರ ಮುಷ್ಕರವನ್ನೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಬೇಗಲೇ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಹೈದರನನ್ನು ಮನೆ ಯೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗಲು ತಾನು ಒಪ್ಪಿರುವುದಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದರೆ ತಾನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಡೆ ಯಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಮನೆ ಬಾಗಲಿಗೆ ಬಂದು "ಸೈನಿಕ ಜನರೇ! ಈಗ ನಾವು ನಿವೃತ್ತರಾಗಲು

ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದೇವೆ. ದೊರೆಗಳೂ ನಮಗೆ ಎಶ್ವಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಮನಮಾಡಿ ತಾವೇ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತೊಂದರೆಪಡಿಸುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ" ಎಂದೆಲ್ಲಿರಿಗೂ ಹೇಳಿದನು. ಇದನ್ನೂ ಪಿತೂರಿಗಾರರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಯೇ ಇದ್ದರು; ಬಾಗಲಿನ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಕೆಲವರು ಸೈನಿಕರು "ಇದು ನ್ಯಾಯವೇ ಸರಿ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಷ್ಕರವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಬಾಗಿಲ ಕಾಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ತರುವಾಯ ಸೈನಿಕರು ಹೈದರನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟರು.

ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಒಂದಕ್ಕೊಡಲೆ ರಾಜರನ್ನು ಕಾಣಲು ಖಂಡೇರಾಯನು ಒಳಕ್ಕೆ ಒರಬಹುದೆಂದು ಸಮುಖದ ದೂತನೊಬ್ಬನು ಒಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಖಂಡೇರಾಯನು ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾಜರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿ ಬಂದು "ರಾಜರು ಸಂಜರಾಜಯ್ಯಂದಿರು ಸಿವೃತ್ತರಾಗುವಂತೆ ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿಯೂ 'ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಮೈತ್ರಿಗೆ ಆಸೆಪಡುವುದಿಲ್ಲ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ಶಿರಸಾವಹಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿದರೆ ಸೈನಿಕರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ರಾಜರು ಲಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಹೈದರನು ಒಲವಂತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನಂತೆ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿದನು. ಕೊಡಲೆ ಅರಮನೆಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾಜರನ್ನು ಕಂಡುಬಂದು ಸೈನಿಕರಿಗೆ "ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಳಗಳ ಬಟವಾಡೆಗೆ ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಲಿವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕ್ರಮಪಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳಾದೀತು. ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದಾನಿಸಬೇಕು. ನಾನೇ ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಳಗಳಿಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

సృనికరు ఆ మాతుగళన్న నంచి సమాధానదింద అల్లింద
 హొరటరు. ఈ నాటకవు ఇల్లిగే ముగిదంతాయుతు.

ఆనంతర ఖండేరాయనిగే దివాన పదవియూ హృదరసిగే
 దళవాయితనవూ గొత్తాదవు. సంజరాజయ్యనిగే సర్వాధి
 కారియేంజ హేసరుమాత్ర ఖుళియితు. రాజ్యద ఖుపయ్యేగ
 క్కాగి గంంం కుదురేగళన్నూ ఖంంంం పదాతిగళన్నూ ఆతను
 ఇట్టుకొండిరచీకేందూ ఆదక్కాగి ఓ లక్ష్మ వరహగళ ఖుత్పత్తి
 యుళ్ళ జహగిరు ఆత్సగిరచీకేందూ నిర్ధరవాయుతు. ఆద
 రంతే సంజరాజయ్యను రాజధానియన్నుబిట్టు హొరటు సంజ
 నగూడినల్లి త్రికంఠేశ్వరదేవర దర్శనమాడికొండు హొర
 డువ నేపదింద మృసూరు మార్గవన్నుహిడిదు మృసూరన్ను
 సేరిదకూడలే ఆల్లియే నింతుబిట్టను. కేలవు తింగళుగళు
 హిగే కళేదవు; పూర్వ రాజధానియూద మృసూరనల్లియే
 ఈతనిద్దుడు తృప్తికరవాగిరల్లి. ఇదల్లదే సంజరాజయ్యను
 మృసూర కౌంటియన్ను ధద్రపడిసుత్తిద్దను. ఆగ ఆత్స
 గాగి గొత్తాగిద్ద జహగిరుగళన్ను వునా ఆరమనేయ స్వాధి
 నక్కి తేగేదుకొండు రాజరు "నిేవు మృసూరన్నుబిట్టు,
 మత్తల్లియూదయూ వాసనూడబీకు" ఎందు హేళికళుహిసి
 దు. ఆగ సంజరాజయ్యను యావ మార్గవన్నూకాణవ
 మసస్సనల్లి హృదరసు ద్మోహమాడిదనేందు తిళిదు హృదరసిగే
 'నిేను నన్న ఖుచ్చుతిందు బిళిదిద్దియే. ఈగన ఆధికార
 వేల్లవూ నన్నిందలే అల్లవే నిచగేబందుదు. ఆదరూ ద్మోహి
 యాగి నడయుత్త ఈగ నన్న తలీయన్నుళిసికొళ్ళలు మార్గ
 ఖిల్లదే మాడిరుత్తియే! నిన్న ఇష్టపద్దంతేమాడు; నిన్న కృలా
 దుదన్నుమాడు. నానేనొ మృసూరన్నుబిట్టు కదలువు
 దిల్లి" ఎందు హేళికళుహిసిదను. ఈ సంగతియన్ను తిళిదకొ

ಡಲೆ ದೊರೆಗಳು ಹೈದುಸಿಗೆ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹೊರಟು ಮೈಸೂರು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿಹಿಡಿದು, ಹಿಂದಿನ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸಂಜೆ ರಾಜಯ್ಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದರು. ಅದರಂತೆಯೇ ಹೈದರನು ಹೊರಟು ಮೈಸೂರನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಮೂರುತಿಂಗಳಕಾಲ ಮುತ್ತಿಗೆಯು ನಡೆಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಸಂಜೆರಾಜಯ್ಯನು ಸೋಲನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ೨೫ ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕೊಣಸೂರಿನಲ್ಲಿರುತ್ತೇನೆಂದೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮೈಸೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳಿದನು.

ಸಂಜೆರಾಜಯ್ಯನ ಗತಿಯು ಈ ರೀತಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದ್ದೇ ಕಡೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ಹೈದರನ ಸಂಧಾನದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಡೆಗೆ ಅವಮಾನಪಟ್ಟು ಪ್ರಾಣವಿಡುವ ಕಾಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

೩೦ ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಸಿಂಗನೂ

ಮೈಸೂರಿನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ದಳವಾಯಿಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಶೂರರೆಂದು ಹೆಸರುಸಡೆದಿದ್ದವರು. ಹರಿಸಿಂಗನನ್ನು ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಸನ್ಮಾನಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು; ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಹೈದರನನ್ನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ದೊಡ್ಡವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಹೈದರನು ಶೂರನೂ ಚತುರನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ನಡೆನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಹರಿಸಿಂಗನೂ ಆತನ ಕಡೆಯವರೂ ಹೈದರನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಮತ್ತು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಂಧಾನದಿಂದಲೇ ದೊಡ್ಡ ಪದವಿಗೇರಿದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಸಮಯ ಬಂದಂತೆ ಹೈದರನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ದೇವರಾಜಯ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೈದರನಿಗೆ ಈಗೂ ಹರಿಸಿಂಗನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹರಿಸಿಂಗನು ರಾಜವುತ್ರನಾಗಿದ್ದನು; ರಾಜವುತ್ರ ಜಾತಿಯ ಗುಣಗಳು ಆತನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದುವು; ಆ ಗುಣಗಳು ಹೈದರನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೈದರನಿಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಹರಿಸಿಂಗನು ಹೈದರನನ್ನು ತನ್ನ ಸಮಾನನಂತೆ ಕಂಡು ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಏನು ನಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಗ "ಎನು ನಾಯಕರೇ" ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನೋ ಅಷ್ಟೇ ಹರಿಸಿಂಗನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದುದು.

ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನು ತಿರುಚನಾವಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಮತ್ತು ಫ್ರೆಂಚರ ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ತನ್ನ ಕೈತೋರಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ವಿಷಮ

ಕಾಲವೊಂದು ಬದಗಿತು. ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರದಳ
ವೊಂದು ಮರಗಳ ಗುಂಪಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆಗ
ಅವರವೆಲೆನುಗ್ಗಿ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಬೇಕೇ ಬೇಡವೇ ಎಂಬ ವಿಚಾರವು
ಹೊಂಚುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿಸಿಂಗನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹೈದರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ
ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೋರಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಈದೀತಿಯಲ್ಲಿ
ಫಲಾಫಲಗಳನ್ನು ಗುಣಿಸುತ್ತ ಬಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೊಂಚಿಸೋಡು
ತ್ತಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೈದರನಕಡೆ ಮಾರಲ್ಲಿರಸಾ ಎಂಬಾತನ ಕುದು
ರೆಯು ಏನುವಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತುಂಟಾಟಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿತ್ತು;
ಅದಕ್ಕೆ ಆತನೆರಡೇಟನ್ನುಕೊಡಲು ಅದಕ್ಕಿನ್ನೂರೇಗಿ ಆತನನ್ನು
ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಇಂಗ್ಲೀಷಸೈನ್ಯವಿದ್ದೆಡೆಗೆ ದಾಡಾಯಿಸಿತು.
ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಹರಿಸಿಂಗನು "ಒಹೋ! ಹೈದರನ ಅಧಿಕಾ
ರಿಯು ಶತ್ರುಗಳಮೇಲೆ ಹೊರಬಿದ್ದಾನೆ; ಅವನ ಸೈನ್ಯವೂ ಇನ್ನೊಂ
ದೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನಹಿಂದೆ ಹೊರಡುವುದು. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿದ ಹೆಸರು ನಮಗೆ ತಪ್ಪುಹೋಗುವುದು. ಅದ್ದ
ರಾದ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿರಬಾರದು" ಎಂದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೈನಿಕ
ರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ದಳವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷರಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟನು.
ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ಇಂಗ್ಲೀಷರು
ತಮ್ಮ ಫರಂ 1 ಒಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆಮೊದಲೇ ಅವರ
ವಲ್ವನುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಇತ್ತ ಹೈದರನು ಮೊದಲು
ತುಂಬಿಕುದುರೆಯೋಡಿದುದನ್ನೂ ತರುವಾಯ ಹರಿಸಿಂಗನು ಉರುಬಿ
ಕೊಂಡು ಹೊರಟುದನ್ನೂಕಂಡು ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷರ
ಫರಂಗಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇಂಗ್ಲೀಷರ ವಲ್ವನುಗಳ
ನ್ನೋಡಿದಮೇಲೆ ಹರಿಸಿಂಗನು ಅದುದನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಕಡೆಗೆ
ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಫರಂಗಗಳನ್ನಾದರೂ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ
ವೆಂದು ಫರಂಗಗಳಕಡೆ ನೋಡಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೈದರನು ಬಂದು ಆಗಲೇ
ಅವುಗಳನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದ್ದನು. ಇದ್ದ ಫರಂಗಗಳು ನಾಲ್ಕು; ಹರಿಸಿಂ
ಗನು ಅವುಗಳು ತನಗೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದುಹೇಳಲು ಹೈದರನು ಬಿಟ್ಟುಕೊ

ಡಲೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಹರಿಸಿಂಗನು ಒಂದು ಫಿರಂಗಿಯನ್ನು ತೆಗೆಸಿ ಕೊಂಡು ತೃಪ್ತನಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಹೊಡೆದಾಡಿದನು; ಹರಿಸಿಂಗಾ ; ಆತನಿಗೇ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅವುಗಳು ಸೇರಬೇಕಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಹೈದರನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿಲ್ಲ ; ಕೊಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೈದರನು ಅಸಮಾನನಾಗಿದ್ದನು. ಹರಿಸಿಂಗನ ಕಡೆಯವರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ " ಹೈದರನಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷುದ್ರವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಾಣಬೇಕೆ ? ಪ್ರಾಣಕೊಟ್ಟು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದವರು ನಾವು ; ನಮ್ಮ ಓದೆ ಬದು ಲೂಟಿವಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೇನರು ಇವರು " ಎಂದು ದೂಷಿಸಿದರು.

ಈ ಸಂಗತಿಯು ನಡೆದುದರಿಂದ ಹೈದರನಿಗೆ ಹರಿಸಿಂಗನನ್ನು ಏನಾದರೂಮಾಡಿ ದೂರವಾಗಿಸುವುದೋ ಕೊಲ್ಲಿಸುವುದೋ ಅಂತೂ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಿತು. ಹರಿಸಿಂಗನು ಶೂನ್ಯನಾಗಿದ್ದನೇ ಹೊರತು ಪಿತೂರಿಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಹೇಣಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಹಸುಳೆಯಂತಿದ್ದನು. ಹೈದರನಾದರೋ ಆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕೀತು ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಹರಿಸಿಂಗನನ್ನು ಮಾಯಮಾಡಲು ಹೊಂಚುತ್ತಿದ್ದ ಹೈದರನಿಗೆ ಸಮಯವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಗೊಂಡಿತು.

ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರಾಚೂರಿ ಸಂಜಾಚಯ್ಯನು ಏನನ್ನೂ ಸಾಧಿಸದೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದು ಅಣ್ಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳದೆ ಚಿಕ್ಕರಾಜಬಡೆಯರಿಗೆ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಮಾನಮಾಡಿಸಿದನಷ್ಟೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಸತ್ಯಮಂಗಳದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದನು ; ಆದರೆ ಹೈದರನು ಖಂಡೇರಾಯನಂಬ ಆಪ್ತನಮೂಲಕ ಆತನನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಸಿ ಸೋದರರಿಗೆ ರಾಜಿಮಾಡಿಸಿದನು. ಮಲೆಯಾಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಣ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು ; ಅದನ್ನು ವಸೂಲುಮಾಡಿಕೊಂಡುಬರಲು ಹರಿಸಿಂಗನು ನಿಯಮಿತನಾಗಿ ಹೊರಟನು ; ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ

ಹಗದ ವಸೂಲಿಯು ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು; ಅಂತಹ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಧನಿ ದಳವಾಲು ದೇವರಾಜಯ್ಯನು ಮೃತಪಟ್ಟ ಸಮಾಚಾರವು ತಿಳಿಯಬಂದಿತು. ಆಗ ಹರಿಸಿಂಗನು ಏಳಂಬ ಮಾಡದೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಮಲೆಯಾಳದಿಂದ ಹೊರಟು ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯ ಹೊಡೆತವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಕೊಯಿಮುತ್ತೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ತಲಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಕೇಳಿ ವ್ಯಸ್ತನಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೈದರನ ವತನಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ, ತಂಜಾವೂರು ರಾಜರ ಬಳಿ ಸೇರಲು ಯೋಚಿಸುತ್ತ, ಹರಿಸಿಂಗನು ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೆಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅವಿನಾಶಿಯೆಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಿಬರ ಮಾಡಿದನು. ಧೀರನಾಗಿದ್ದ ಹರಿಸಿಂಗನು ಅಲ್ಲಿ ಮೋಸ ನಡೆಯುವುದೆಂದು ನೆನಸಲಿಲ್ಲ.

ಅವಿನಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಸಿಂಗನು ತಂಗಿದ್ದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದೊಡನೆಯೇ ಹೈದರನು ತಾನು ಕಾದಿದ್ದ ಸಮಯ ಬಂತೆಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು. ದಿಂಡುಗಲ್ಲು ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೈನ್ಯದೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಹೇಳಿಸಿ, ಆಸೈನ್ಯದ ನಾಯಕನಾಗಿದ್ದ ಮೊಖದುಂ ಸಾಹೇಬನಿಗೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಮೊಖದುಂ ಸಾಹೇಬನು ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ೧೦೦೦ ರಾವೃತರು ಮತ್ತು ೨೦೦೦ ಪದಾತಿಗಳೊಡನೆ ಹೊರಟು, ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅವಿನಾಶಿಯಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಗೆ ಹರಿಸಿಂಗನ ಸಿಬ್ಬರಿಗೆ ಬಂದನು. ಹರಿಸಿಂಗನು ಮೋಸವಾದೀತೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಆತನ ಭಟರೂ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೊಖದುಂ ಸಾಹೇಬನು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಭಟರೊಡನೆ ಒಳನುಗ್ಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕೊಲೆಮಾಡಿಸಿದನು. ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋದವರು ಅತ್ಯಲ್ಪಮಂದಿ; ಹರಿಸಿಂಗನೂ ಆತನ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಬಹು ಭಾಗದವರೂ ಈ

ಕಾಳರಾತ್ರಿಯ ಕೊಲೆಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ ಮೃತರಾದರು. ಹೈದರನ ಪ್ರತಿ
ಕಕ್ಷಿಯು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಯವಾದನು.

೩೧ ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ಸಾಹಸ ಪರೀಕ್ಷೆ

ದಳವಾಯಿ ಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಹೈದರಲ್ಲಿಯು ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನನ್ನು ಕೊಣನೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಒಳಿಕ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಒಂದು ಮೈಸೂರಿನ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ತನಗೆ ಇದ್ದ ಆದಾಯ ಸಾಲದೊಡನೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದಾಯವು ಬೇಕೆಂದೂ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡುವನು. ಒಂಡೇರಾಯನಿಗೆ ಇದು ಹೈದರನ ಹಣದಾಸೆಯ ಫಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೈದರನು ಸುಳ್ಳುನೆವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಪಣವನ್ನು ಸೇಕರಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಅರಸನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂಡೇರಾಯನಿಗೆ ಹೈದರನ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಸ್ವಭಾವವೂ ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು.

ದೃಷ್ಟಾಂತಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಒಂದುಸಲ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹೈದರನು ಕೆಲವು ಪಾಳಯಗಾರರನ್ನು ಆಡಗಿಸಲು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹೊರಟು ಅವರನ್ನು ಬುನಾಯದಿಂದ ವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನಲ್ಲಿಗೆ ಸಾನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದಂತೆಯೂ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಅಸೇಕರು ಗಾಯಪಟ್ಟವರಂತೆಯೂ ವರದಿಯನ್ನು ಬರೆಸಿದನು. ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನು ಹೈದರನಿಗೂ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಬಿಲ್ಲುತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಗಾಯಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಜಪಂ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಬಟ್ಟೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಡನೆ ಕೊಟ್ಟುಕಳುಹಿಸಿದನು. ಜಪಂ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನುವುದು ಗಾಯಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಗುಣವಾಗುವವರೆಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೧೪ ರೂ. ಯಂತೆ ವೇತನಕ್ಕೂ ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳ ಸಹಾಯ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೂ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಅಧಿಕಾರಿಯು ಗಾಯ ಪಡೆದವರನ್ನು ಸ್ವತಃ ನೋಡಿ ಜಪಂ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗ

ಹೈದರನು ಮಾಡಿದ್ದೇನು? ನಿಜವಾಗಿ ಗಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದವರು ೬೫ ಮಂದಿ; ಆದರೆ ಹೈದರನು ಸುಮಾರು ಏಳುನೂರು ಮಂದಿ ಸೈನಿಕರ ಕೈಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಅರಿತಿನದ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದನು. ಆ ಸೈನಿಕರೂ ಹೈದರನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನಟಿಸಿದರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ೬೬ ಮಂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ೬೦೦ ಮಂದಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ೧೪ ರೂ. ಗಳಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೈದರನು ನಿಜವಾಗಿ ಗಾಯ ಪಡೆದಿದ್ದವರಿಗೆ ತಲೆಗೇಳು ದೊಪಾಯಿನಂತೆ ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದವರನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದನು. ಇಂತಹ ಚಾತುರ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟೋ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಪಿಂಡೇರಾಯನು ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನು.

ಪಿಂಡೇರಾಯನಂತೆಯೇ ರಾಣಿವಾಸದ ಮಾತೃಶ್ರೀಯವರೂ ಹೈದರನ ನಡತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೇಸರಪಟ್ಟರು. ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ವಾರಾಗಿ ಹೈದರನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗುವುದು ಪಿಂಡಿತನೊಂದು ತಿಳಿದು ಮಾತೃಶ್ರೀಯವರು ಪಿಂಡೇರಾಯನನ್ನು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಕರೆಸಿ ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿಸಿ, ಆತನೊಡನೆಯೂ ದೊರೆಗಳೊಡನೆಮೂ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಹೈದರನಲ್ಲಿಯನ್ನು ಅದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಅಡಗಿಸದಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಅಸಹಾರ ಮಾಡುವನೆಂಬುದು ಮೂವರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಆತನನ್ನು ಅಡಗಿಸಲು ಆ ಸಮಯವು ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು; ಏಕೆಂದರೆ ಆತನ ಸೈನ್ಯದ ಬಹು ಭಾಗವು ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿತ್ತು; ಆತನು ಅಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಮರಾಠೆಯವರ ದಂಡನೆಯ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ಮೊದಲು ಮರಾಠೆಯವರ ಸರದಾರ ನೀಸಾಜಿಪಂಡಿತನಲ್ಲಿಗೆ ಆಪ್ತನಾದವನೂ ಉಭಯ ಸರಿಚಿತನೂ ಆಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸಾಹುಕಾರನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಆತನ ಸೈನ್ಯವು ಸುಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹೈದರ

ರನ ಅಲ್ಪ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೋಟೆಯ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಸೋಲಿಸಿ ಹೈದರ ನನ್ನು ಹಿಡಿಯಬಹುದೆಂದು ಆಲೋಚನೆ ನಡೆಯಿತು. ಮೊದಲು ಖಂಡೇರಾಯನು ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ; ಎಕಂದರೆ ಹೈದರನ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹಿಂದೂ ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ದ್ದುದು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿತೆಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಹುಟ್ಟಿ ಖಂಡೇರಾಯನು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿ ಯಾದನು. ಈ ಯೋಚನೆಯಂತೆಮೇ ಎಲ್ಲ ಸನ್ನಾಹವೂ ನಡೆ ಯಿತು. ಮರಾಟೆಯವರು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬರುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದರು. ಖಂಡೇರಾಯನು ಅವರ ಸವಾಚಾರ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಕಾರ್ಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಆಗಸ್ಟ್ ೧೨ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿನ ಮರಾಟೆಯವರು ಬಂದು ಸೇರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿದ್ದರಾದುದರಿಂದ ಖಂಡೇರಾಯನು ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ನಿತ್ಯದಂತೆ ತೆಗೆಪದೆ ಮುಚ್ಚಿರ ತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಹೈದರನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಮಹಾನವಮಿನುಂಟಪದ ಬಳಿ ಇದ್ದನು. ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲು ಫದ್ರವಾದಮೇಲೆ ಖಂಡೇರಾಯನು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಫಿರಂಗಿ ಗಳನ್ನು ಹೈದರನ ಬೀಡಿನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿದನು. ಹೈದರನಿಗೆ ಈ ಫಿರಂಗಿಗಳ ಧಂಕೃತಿಯು ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಇದೇನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು "ಖಂಡೇರಾಯರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬಾ" ಎಂದು ದೂತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಆಟ್ಟಿದನು. ಆತನು ಕೋಟೆಯ ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು "ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿದೆ; ಮತ್ತು ಖಂಡೇರಾಯರೇ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆ ಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದು ತಾನು ಕಂಡುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಕುಶಾ ಗ್ರಮತಿಯಾದ ಹೈದರನು ತಕ್ಷಣವೇ ಅನುವಾನತಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಿತೂರಿ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಕುಟುಂಬವನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಒಂದು ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿಡಿಸಿ, ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮರೆ ಯಾಗಿದ್ದು ಫಿರಂಗಿಗಳ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದಂತಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಎಚ್ಚ

ರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಲು ಇತರರಾರಿಗೂ ಅನುಕೂಲ ವಾಗದಿರುವಂತೆ ತನ್ನವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಇದ್ದ ಹರಿಗೋಲುಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಹಿಡತರಿಸಿ ಭದ್ರಪಡಿಸಿದನು. ಅತ್ತ ಖಂಡೇರಾಯನು ಫರಂಗಿ ಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಿದಮೇಲೆ ಮರಾಟೆಯವರ ಆಗಮನವನ್ನೆದುರು ನೋಡಿದನು ; ಅವರು ಬರುವ ಸುಳಿವೇ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಖಂಡೇರಾಯನು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ಹೈದ ರನ ಬಳಿಗೆ ದೂತರನ್ನು ಸಂಧಿಗೆಂದು ಅಟ್ಟಿದನು. ಹೈದರನು ಇದ ನ್ನು ಹಿಸಿಕೊಂಡು ತನಗೂ ಕಾಲವು ಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾನೂ ಸಂಧಿಯ ನಟನೆಯನ್ನು ತೋರಿದನು. ರಾತ್ರಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ಈ ರೀತಿ ಕಳೆಯಿತು. ಹೈದರನಾಟವು ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ಖಂಡೇ ರಾಯನು ತಿಳಿದು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೈದರನು ಪ್ರಾಣಸಹಿತ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆಯುಂಟು.

ಹೈದರನು ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ವಿಶ್ವಾ ಸಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದ ನೂರು ಸವಾರರು, ಇಬ್ಬರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರು ಪಾರಿಣಿಸವಾರರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಆ ಹಣವನ್ನು ಹಂಚಿ ದನು. ಕತ್ತಲಾದ ಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ನದಿಯನ್ನು ಈಜಿಕೊಂಡು ದಾಟಿ ಉತ್ತರ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸವಾರರಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಒಡಿಸಿಕೊಂಡು ದೌಡಾ ಯಿಸಿದರು. ಹೈದರನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಮಹಾನವಮಿಯ ಮಂ ಟಪದ ಬಳಿಯ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟರು. ಹೈದರನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಈಶಾನ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದನು.

ಮರಾಟೆಯವರು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದುದು ಖಂಡೇರಾಯನ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಯಿತು. ಅಂದು ಬಾರದೆ ಮರಾಟೆಯವರು ನೇಳೆ ವಾರಿ ಮರುದಿನ ಬಂದರು. ಖಂಡೇರಾಯನು ಬೆಳಗಾದ ಕೂಡಲೆ ಹೈದರನು ಮಾಯವಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆತನ ಬಿಡಾ

ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೋಟಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿ, ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆದವರಿಂದ ಕೋಟಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಒಳ್ಳೆ ಮನೆಯೊಂದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಳಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಹೈದರನು ಬೆಂಗಳೂರು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸ ಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಆ ಕೋಟೆಯು ರಾಜರಿಗೇ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯ ಕಿಲ್ಲೇ ದಾರ ಕಬೀರ್ ಬೇಗನನ್ನು ಹಿಡಿಮು ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿಡಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಇತ್ತ ಹೈದರನು ರಾತ್ರೆಯೆಲ್ಲ ಸವಾರಿ ಮಾಡಿ ಅದವತ್ತು ಮೈಲಿ ದೂರ ಕಳೆದು ಅಲ್ಲಿ ಆನೆಕಲ್ಲಿನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದನು. ಆನೆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಂಧುವಾದ ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್ ಬೇಗ್ ಇದ್ದನು ; ಆತ ನಲ್ಲಿ ಆನುವಾಸಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿರಲಿಲ್ಲ - ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾಗಿದ್ದ ಕಬೀರ್ ಬೇಗನು ಸ್ನೇಹಿತನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಹೈದರನಿಗೆ ಆನೆಕಲ್ಲಿನ ಉತ್ತಮವೆಂದು ತೋರಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಆನೆಕಲ್ಲಿನ ಬಳಿ ಒಂದು ಸೈನ್ಯವು ಸಿಕ್ಕುವ ಸಂಭವವೂ ಇದ್ದಿತು. ಬೆಳಗಾಗುವುದ ರೊಳಗಾಗಿ ಹೈದರನು ಆನೆಕಲ್ಲಿನ್ನು ತಲಪಿದನು ; ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಲ ವತ್ತು ಕುದುರೆಗಳು ಅಯಾಸಪಟ್ಟು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತವು. ಎಂಭತ್ತು ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆ ಆನೆಕಲ್ಲಿನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಇಸ್ಮಾ ಯಿಲ್ ಬೇಗನನ್ನು ಕಂಡು ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಹೇಳಿ, ತಕ್ಷಣವೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಟು ಕಬೀರ್ ಬೇಗನ ಮನಸ್ಸನ್ನಿರಿಸಿ ಅನುಕೂಲನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆತನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹೇಳ ಬರುವಂತೆ ಆತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್ ಬೇಗನು ಬೆಂಗಳೂರನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಸೇರಿದನು. ಕಬೀರ ಬೇಗನು ಹೈದರನ ಹಿತಚಿಂತಕನೇ ಆಗಿದ್ದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ಕೊಡಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹಿಂದುಗಳೂ ಉಳಿದವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರು

ತಾಗಿರಬಹುದು. ಇದ್ದರೂ, ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರು ಖಂಡೇರಾಯನ ಮಾತನ್ನು ಮಾರತಕ್ಕಷ್ಟರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೋಟೆಯ ಕಾವಲಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚನೆ ನಡೆಯಿತು. ಸಮಯವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು; ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಅಂದು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಬಟವಾಡೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಕಬೀರ ಬೇಗನು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಾವಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಬಟವಾಡೆಗಾಗಿ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಯಾರಿಗೂ ಅನುಮಾನಪಡಲಿಕ್ಕಾಗದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರು ಈ ರೀತಿ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಕೊತ್ತಲಾಗಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಕೂಡಲೆ ಖಂಡೇರಾಯನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಒಬ್ಬ ಸವಾರನು ಬಂದನು. ಸಮಯ ಮಾರಿ ಹೋಗಿತ್ತು; ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರು ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ವರಾಗಿದ್ದರು. ಇತ್ತ 'ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್' ಬೇಗನು ಎಲ್ಲವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೈದರನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿದನು; ಆದನ್ನೇ ಹೊಂಚುತ್ತಿದ್ದ ಹೈದರನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಅನೇಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಅಂದೇ ಹೊರಟು ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರನ್ನು ತಲಪಿದನು. ಆ ದಿನ ಹೈದರನು ಒಟ್ಟು ೯೪ ಮೈಲಿಗಳ ದೂರವನ್ನು ಕುದುರೆ ಮೇಲೆಯೇ ಕಳೆದನು.

ಅವಾಯದಿಂದ ವಾರಾಗಿದ್ದರೂ ಹೈದರನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಕೂಡ ವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರು, ದಿಂಡುಗಲ್ಲು ಮತ್ತು ಬಾರಾ ಮಹಲುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಅಧೀನವಾಗಿದ್ದವು; ರಾಜ್ಯ ಕೋಶಗಳು ಖಂಡೇರಾಯನ ಅಧೀನವಾಗಿದ್ದವು; ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಆಸೆಯೆಲ್ಲವೂ ವುದುಜೇರಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊಖದುಂ ಅಲ್ಲಿಯ ಮೇಲಿನ ಭರವಸೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ತಕ್ಷಣವೇ ಹೊರಟುಬರತಕ್ಕುದೆಂದು ಮೊಖದುಂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅನೇಕಲ್ಲಿನಿಂದಲೇ ಹೈದರನು ಆಜ್ಞೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ದೂರಪ್ರಯಾಣವಾಗಿತ್ತು; ಮೊಖದುಂ ಅಲ್ಲಿಯು ಬರುವುದರೊಳಗೆ ಎನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಹೈದ

ರನು ಎದೆಗೆಡಲಿಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಲು ತಕ್ಕ ಸನ್ನಾಹ ನಡೆಸಿದನು. ಬಿಂಗಳೂರಿನ ಸಾಹುಕಾರರಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕೂಡಿ ಹಾಕಿದನು. ಹೈದರನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದಳಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಸಣ್ಣವರೂ ದೊಡ್ಡವರೂ ಬಂದು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ಒಂಟಿ ಕುದುರೆ ನಾಯಕನೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಯಸೀನ್‌ಖಾನನೂ, ಉತ್ತಮ ಕೂಲಸ್ಸಿನೂ ಆಸುಭವಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಫಜಲುಲ್ಲಾಖಾನನೂ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೈದರನ ಒಳಗೆ ಒಂದು ಸುರಿಕೊಂಡರು.

ಮೊಖದೂಂ ಅಲ್ಲಿಯು ವುಡುಜೇರಿ ವ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ಹೊರಟು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡಹಾಕುತ್ತ ಬಿಂಗಳೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಂಡೇರಾಯನಿಗೆ ಇದು ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆತನು ಕಣಿವೆ ಕೆಳಗೆ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೂ ಫರಾನ್ಸಿಯವರಿಗೂ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಾದ ಹೈದರನು ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾದನೆಂಬ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳುಹಿ, ಮೊಖದೂಂ ಅಲ್ಲಿಯ ಸೈನ್ಯವು ಘಟ್ಟವನ್ನು ಪಾರಾಗಿ ಬಾರದಂತೆ ಮರಾಟೆಯವರ ದಳವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮೊಖದೂಂ ಅಲ್ಲಿಯು ಅಂಜೆಟ್ಟಿ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲವು ವೇಳೆಗೆ ಮಂಡೇರಾಯನ ಕಡೆಯವರಾದ ಮರಾಟೆಯವರು ಅಡ್ಡಿಯಾದರು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೈದರನು ಫಜಲುಲ್ಲಾಖಾನನನ್ನು ಬಿಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಫಜಲುಲ್ಲಾಖಾನನು ಅನೇಕರನ್ನು ತಲಪಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರಾಟೆಯವರ ಮಧ್ಯೆ ಸುಗ್ಗಿ ಮೊಖದೂಂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಸಾಹಸಪಟ್ಟನು, ಆದರೆ ಮರಾಟೆಯವರು ಆತನಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಸೇನೆಯು ಭಂಗವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನವು ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು. ಆತ್ತ ಮೊಖದೂಂ ಅಲ್ಲಿಯ ವಾಡು ದಿನೇದಿನೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೈದರನಿಗೆ ಉಳಿಗಾಲವುತೋರಲಿಲ್ಲ.

ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೈದರನ ಅಧ್ಯಷ್ಟಪರೀಕ್ಷೆಯಾದಂತಾಯಿತು. ಮರಾಟೆಯವರು ಹೇಗಾದರೂ ಹಣಕ್ಕಾಸೆ ಪಡ

ತಕ್ಕವರೆಂದುಕೊಂಡು ಹೈದರನು ವೀಸಾಜಿ ಪಂಡಿತನೊಡನೆ ಸಂಧಾನವನ್ನು ಮೊದಲಿಟ್ಟನು. ಸುಲಭವಾಗಿ ಮರಾಟೆಯವರು ಹೊರಟುಹೋಗುವರೆಂದು ಹೈದರನು ಸ್ವಪ್ನೇಷಿ ನೆನಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸಡೆಯಿತು. ಮರಾಟೆಯವರು ಹೈದರನ ಮಾತಿಗೊಪ್ಪಿ ಪುಣೆಗೆ ಹೊರಡಲನುವಾದರು. ಇದರ ರಹಸ್ಯವೇ ನೆಂದರೆ ಪಾಣಿಪತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಹಮ್ಮದ್‌ಷಹ ಅಬ್ದಾಲಿಯೊಡನೆ ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸೈನ್ಯಗಳೂ ಬೇಕಾಗಿದ್ದವು. ವೀಸಾಜಿ ಪಂಡಿತನು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆತುರದಿಂದ ಪುಣೆಗೆ ಹೊರಡಲನುವಾಗಿದ್ದನು. ಮರಾಟೆಯವರು ಹೊರಟುಹೋದುದು ಹೈದರನಿಗೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೂ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಅಂತೂ ಹೈದರನು ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿಯೆನ್ನುವುದು ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಹೈದರನು ಮೊಖದುಂ ಅಲ್ಲಿಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ವಾದಕೂಡಲೆ ಕೊಯಿಮುತ್ತೂರು ಶಾಲ್ಯಗಳು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನ ದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ವರ್ಪಾಟುವಾಡಿ, ಸೈರುತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ, ಸೋಸಲೆಯ ಒಳ ಕಾನೇರೀ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿದನು. ಫರಾಸ್ಸಿ ಜನರ ಚಿಕ್ಕ ದಳವೊಂದು ಹೈದರನನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು. ಖಂಡೇರಾಯನು ನಿದಾನ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹೊರಟು, ನಂಜನಗೂಡಿನ ಬಳಿ ಹೈದರನನ್ನು ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಿದನು. ಹೈದರನಲ್ಲಿ ೬೦೦೦ ಕುದುರೆ, ೫೦೦೦ ಕಾಲಾಳುಗಳು ಮತ್ತು ೨೦ ಫರಂಗಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಖಂಡೇರಾಯನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ೬೦೦೦ ಕುದುರೆ, ೬೦೦೦ ಕಾಲಾಳುಗಳು ಮತ್ತು ೨೦ ಫರಂಗಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಖಂಡೇರಾಯನ ಸೈನ್ಯವು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಧ್ವರೂ ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೈದರನ ಸೈನ್ಯವು ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಹೈದರನು ಕದನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಬಾರದೆಂದು ಕಾಲ ತಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಖಂಡೇರಾಯನು ಮುಂದಾಗಿ ಕದನವನ್ನು ಹೂಡಿ ಹೈದರನನ್ನು

ಚನ್ನಾಗಿ ನೋಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಹೈದರನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾದಂತೆ ತೋರಿತು.

ಆಗ ಹೈದರನ ಜಾಣತನದ ಪರೀಕ್ಷೆಯೊದಗಿತು. ಉಪಾಯ ಗಾರನಾದ ಹೈದರನು ಯಾರಿಗೂ ಎನನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಇನ್ನೂರು ಸೈನಿಕರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೊಣ ನೂರನ್ನು ತುಳಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕರಾಚೂರಿ ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಸಂಜ ರಾಜಯ್ಯನು ಒಳಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ ಹೈದರನು ಆತನಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು, ಆತನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, "ತಮ್ಮ ಉಪ್ಪು ತಿಂದು ಬೆಳೆದು ತಮಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಗೆದುಡಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಗತಿ ಹೀಗಾಯಿತು. ಈಗ ಬುದ್ಧಿ ಬಂತು. ನಾನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ನನ್ನ ದ್ರೋಹವೇ ಕಾರಣ. ತಾವು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು, ಈ ದೀನದರಿದ್ರನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾವು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವರಾದರೆ ಆ ಕಳ್ಳ ಖಂಡೇರಾಯನ ಆಟವು ಮುಗಿಯುವುದು. ರಾಜ್ಯವೂ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವುದು" ಎಂದು ಆತಿ ದೈನ್ಯವನ್ನು ನಟಿಸಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟನು. ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನಿಂದೂ ಚತುರನೆಂದೆನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ; ಹೈದರನ ಉಪಾಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಜಾತುರ್ಯವು ಆತನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಹೈದರನ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಆತನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಡಲೊಪ್ಪಿದನು. ಸಂಜರಾಜಯ್ಯನ ೨೦೦೦ ಸೇನೆಯು ಹೈದರನನ್ನು ಸೇರಿತು. ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರೆಲ್ಲರಿಗೂ "ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾವು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊರಟು ನಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪೂರ್ವದಂತೆ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ದಳವಾ ಯಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರಿಗಳಾಗಿ

ಹೈದರನಿಗೆ ಅನುಕೂಲರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು" ಎಂಬ ಒಕ್ಕಣಿಕೆಯು ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಹೊರಟಿತು ಹೈದರನು ಕೊಣನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಉಪಾಯವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟನು.

ಆದರೆ ಖಂಡೇರಾಯನು ದಡ್ಡನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಟು ಹೋಗುವಾಗ ಹೈದರನು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರು ಖಂಡೇರಾಯನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದಂತಿದ್ದು ಆತನ ಸೈನ್ಯದ ಹಿಂದೆಯೇ ಇರುತ್ತ, ಅದಷ್ಟು ಧ್ವಂಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಹೋಗಿದ್ದನು. ಸೈನಿಕರು ಅದರಂತೆಯೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೈದರನು ಕೊಣನೂರಿಗೆ ಹೋದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಲೇ ಖಂಡೇರಾಯನು ಹೈದರನ ಅಲೋಚನೆಯನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೈದರನ ಸೇನೆಯು ಹೈದರನನ್ನು ಸೇರದಂತೆ ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಇಬ್ಬರ ಮಧ್ಯೆ ನಡೆಸುತ್ತ ಹೈದರನನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ಖಂಡೇರಾಯನ ಚಾತುರ್ಯವು ಹೈದರನ ಉಪಾಯವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿತು. ಹೈದರನ ಅವಸ್ಥೆ ಪುನಃ ದುರವಸ್ಥೆಯೇ ಆಯಿತು. ಅಂತಹ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೈದರನು ಮತ್ತೊಂದು ತಂತ್ರವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು.

ಖಂಡೇರಾಯನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ೨ ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕಟ್ಟಿ ಮಳಲವಾಡಿಯ ಬಳಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆತನ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಹೈದರನು ಹತ್ತು ಮೈಲಿ ಮುಂದಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರಲು ಹೈದರನು ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಹೆಸರನ್ನೂ ಮೊಹರನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ಖಂಡೇರಾಯನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬರೆಸಿದನು. "ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾಮಿ ಸೇವಾಪರರಾಗಿ ನಮ್ಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಕುತೂಹಲಿಗಳಾಗಿರುವಿರಿಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಆಗಲೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಸೇರಿ, ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಖಂಡೇರಾಯನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ನಮಗೊಪ್ಪಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ

ನಿಮ್ಮ ಬಹುಮಾನಗಳು ನಿಮಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷಿಪ್ರತೆಯನ್ನೇ ಎದುರುನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ." ಈ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಹೈದರನು ಒಬ್ಬ ಬೇಡುಗಾರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಕಾಗದಗಳು ಖಂಡೇರಾಯನ ಕೈಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನು.

ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬೇಹಿನವನು ಅದರಂತೆಯೇ ಆಚರಿಸಿದನು. ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಓದಿದೊಡನೆಯೇ ಖಂಡೇರಾಯನು ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟು, ವಿಚಾರಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಹಿಂದುಮುಂದುನೋಡದೆ, ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡದೆ, ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಓಡಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಖಂಡೇರಾಯನು ವಾಯುವಾದುದು ತಿಳಿದು ಮಹಾ ಕೋಲಾಹಲವೆದ್ದಿತು. ಸಮಾಚಾರವೇನೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೊಂದೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಅನುಮಾನಪಟ್ಟು, ಎನೋ ಸರ್ವನಾಶವೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಯಪಟ್ಟು, ಅಸ್ತರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಹಾಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸ್ವಕ್ಷೇಮಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೈದರನಿಗೆ ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ ಹಿಂದುಮುಂದು ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅನಾಯಕನಾಗಿದ್ದ ಆ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅತಿಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಖಂಡೇರಾಯನ ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟ ಸೈನ್ಯವು ಚಿದರಿ, ಪಲಾಯನ ಶಕ್ತರಾದವರು ಪಲಾಯನಪರರಾಗಿಯೂ, ಉಳಿದವರು ಶರಣಾಗತರಾಗಿಯೂ ಆದರು. ಹೈದರನ ಉಪಾಯವು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಫಲದಾಯಕವಾಯಿತು. ಖಂಡೇರಾಯನ ಯುದ್ಧಸಾಮಗ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಲಭಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಆತನಿಗಿದ್ದ ಸೇನೆಯು ಚದರಿಹೋಯಿತು.

ತಕ್ಷಣವೇ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೈದರನು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ತುರಪಟ್ಟಣ ಕೆಲಸ ಕಟ್ಟಿತೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹೈದರನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳು ನಿಂತನು. ಆತ್ತು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ

ಪಲಾಯನಮಾಡಿದವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಯಾರೂ ಹಿಂಸಾಲಿಸದಿರಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೊರಡದೆ ಹೊರಗಡೆಯೇ ಇರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಹೈದರನು ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನಗಳು ಕಳೆದಕೂಡಲೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟು, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಮೇಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಅವರನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿ, ಕೋಟೆಯೊಳಗಿದ್ದವರು ಪ್ರತೀಕಾರಮಾಡುವ ಮೊಸಲೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಾಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಖಂಡೇರಾಯನ ಸೈನ ಪಲ್ಲವೂ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕಾವಾಲಾಯಿತು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೈದರನು ಆತುರವಡಲಿಲ್ಲ. ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಣ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ವಾರ್ಥೀನ ಪಡೆಸಿಕೊಂಡ ಹೊರತು ಖಂಡೇರಾಯನೊಡನೆ ಪುನಃ ದ್ವಂದ್ವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಬಾರವೆಂದು ಗಟ್ಟಿಪಟ್ಟ ಕಣಿವೆಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೈದರನು ಈರೋಡನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಧದ್ರಗೊಳಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ತರುವಾಯ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಾಣಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಯ ಬಳಿ ಬಂದು, ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ದಡದಲ್ಲಿ ಬೀಡನ್ನು ಜಿಟ್ಟು ಕೆಲಕಾಲ ಖಂಡೇರಾಯನೊಡನೆ ಸಂಧಾನಮಾತ್ರವನ್ನು ನಡೆಸುವವನಾಗಿ ನಟಿಸಿದನು. ಪ್ರತಿ ಸಾಯಂಕಾಲವೂ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ದಡದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕವಾಯತು ಮಾಡಿ ಸುತ್ತ ಏಳು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದನು. ಆತನೆದುರಿಗೇ ನದಿಯ ಆಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಖಂಡೇರಾಯನ ಸೈನ್ಯದವರು ಈ ಉಪಾಯವಿಂದ ಮೋಸಹೋಗಿ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರು. ಎಂಟನೆ ದಿನ ಹೈದರನು ಕವಾಯತನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ತಲೆಕ್ಕನೆ ಸೈನ್ಯಗತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ, ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಿಸಿ, ಖಂಡೇರಾಯನ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ದಿಕ್ಕಾವಾಲಾಗಿ ಓಡಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಈಗ ಗಂಜಾಂ ಇರುವ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

ಅಲ್ಲಂದ ಹೈದರನು ರಾಜರಿಗೆ "ಖಂಡೇರಾಯನು ಸನ್ನ ಸೇವ ಕನಾದಾತನು. ಆತನನ್ನು ನನಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ನನಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಹಣವು ಎಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾನು ಪೂರ್ವದಂತೆ ತಮ್ಮ ಸೇವಕನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಆದು ತನುಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ರಾಜರ ಚಿತ್ತ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅಧಿಕಾರಿವರ್ಗದವರಿಗೆ ಇದರ ಸಾರಾಂಶದೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟ ಪೂರ್ತಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ತಾನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದನು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾಗಿಯೂ ಹೇಡಿಕಳಾಳಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದಲೂ ಆಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳು ಉಳಿಯುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅಲೋಚಿಸಿ ರಾಜರಿಗೆ ಇದ್ದ ಭಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಹಾರಮಾಡಿದರೂ ಹೈದರನು ರಾಜರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಅಪಹಾರಮಾಡಿದವನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವಂತೆ ಸಂಧಾನಮಾಡಿದ್ದ ಹೈದರನ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪವನ್ನೂ ಕಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾದರು. ಹೈದರನ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ರಾಜರು "ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಆದಾಯವನ್ನೂ, ಕರಾಚೂರಿ ಸಂಚರಾಚಯ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಆದಾಯವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದುದನ್ನು ಹೈದರನೇ ಹೊತ್ತು ರಾಜ್ಯಾಳಿತವನ್ನು ತಾಳಬೇಕೆಂದೂ ಖಂಡೇರಾಯನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲಾಗುವುದೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಲೊಪ್ಪಿದರು.

ಹೈದರನು ಇವುಗಳನ್ನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯೆಂದೂ ತಾನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸತಕ್ಕವನೆಂದೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ದೈನ್ಯವನ್ನೂ ಎನಯವನ್ನೂ ನಟಿಸಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೊದಲಿಟ್ಟನು. ಆಗ ರಾಜರೂ ರಾಣಿವಾಸದವರೂ ಖಂಡೇರಾಯನನ್ನು ಉಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೈದರನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.

ಹೈದರನು "ಖಂಡೇರಾಯನು ನನ್ನ ಪೂರ್ವದ ಮಿತ್ರ, ಆಪ್ತನಾದ ಗೆಳೆಯನು. ಆತನನ್ನು ನಾನು ಗಿಣಿಯಂತೆ ಸಾಕುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಹೈದರನು ಆತನ ಆಸ್ತಿ ವಾಸ್ತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚಪ್ಪಿಮಾಡಿಸಿ, ಆತನ ಅಗುಚರರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಒಂದು ಕಬ್ಬಿಣದ ಪಂಚರದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸಿ ಗಿಣಿಗೆ ಹಾಕುವಷ್ಟು ಹಾಲುನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಕೊಡಿಸುವ ಹಾಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ಖಂಡೇರಾಯನು ಪಂಚರದಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ತನು. ಹೈದರನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ "ಖಂಡೇರಾಯನಲ್ಲಿ ತಾವು ಬಹಳ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಿರಿ" ಎಂದರೆ "ಏಕೆ, ನಾನು ಅವನನ್ನು ಗಿಣಿಯಂತೆ ಸಾಕಲಿಲ್ಲವೇ" ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು.

